

Sini Sulonen

”ENSIMMÄINEN OPETTAJA JONKA KOIN USKOVAN MINUUN”

Pedagogisen rakkauden ilmeneminen entisten oppilaiden
opettajamuistoissa

Kasvatustieteiden ja kulttuurin tiedekunta
Kandidaatin tutkielma
toukokuu 2024

TIIVISTELMÄ

Sini Sulonen: ”Ensimmäinen opettaja jonka koin uskovan minuun”: Pedagogisen rakkauden ilmeneminen entisten oppilaiden opettajamuistoissa
Kandidaatin tutkielma
Tampereen yliopisto
Kasvatustieteiden ja kulttuurin tiedekunta
Toukokuu 2024

Tämän tutkielman tavoitteena oli tutkia opettajan pedagogisen rakkauden ilmenemistä oppilaiden näkökulmasta. Tutkimuksessa tutkittiin opettajamuistoja, joista pyrittiin löytämään kirjallisuudesta esiin tulleita ilmenemistapoja pedagogiselle rakkaudelle. Pedagogisella rakkaudella tarkoitetaan opettajan osoittamaa läheisyyttä ja kunnioittavaa asennetta oppilasta kohtaan. Pedagogiselle rakkaudelle merkittäviä käsitteitä ovat dialogisuus, oppimisilmapiiri, sekä opettajan ja oppilaan välinen pedagoginen suhde.

Tutkimus on laadullinen ja aineiston analysointiin on käytetty teoriaohjaavaa sisällönanalyysiä. Tutkielman aineistona toimi Aila-tietoaarkiston ”Merkittävimmät opettajamuistot” -kirjoitusaineisto, joka on kerätty vuonna 2020. Aineisto koostuu 32 kirjoituksesta, joissa kirjoittajat ovat kertoneet merkittävistä opettajamuistoistaan. Tutkielman analysointivaiheessa kirjoitukset jaettiin myönteisiin ja kielteisiin muistoihin, jotta päästiin tarkastelemaan pedagogiselle rakkaudelle ja sen puutteelle ominaisia ilmenemistapoja toisistaan erillisinä kategorioina. Aineiston myönteiset kertomukset ilmensivät pedagogista rakkautta, kun taas kielteiset muistot kuvastivat rakkauden puutetta.

Pedagogisen rakkauden ilmenemistavoiksi nousi neljä teemaa: opettajapersoonallisuus, oppimisilmapiiri ja opetus, oppilaan kohtaaminen ja vuorovaikutus, sekä auktoriteetti ja rajojen asettaminen. Pedagogisen rakkauden puutteesta ilmeni viisi teemaa: opettajapersoonallisuus ja arvomaailma, vallan väärinkäyttö, kurinpidollisten toimien ennakoimattomuus, oppimisilmapiiri sekä vuorovaikutus.

Tutkimuksen tulokset osoittivat, että opettajan ilmentämällä pedagogisella rakkaudella on merkittävä vaikutus luokassa vallitsevaan oppimisilmapiiriin ja oppilaan muistojen myönteisyyteen. Pedagoginen rakkaus ilmeni oppilaille aitona läsnäolona, kannustavana opetuksena ja turvallisena auktoriteettina. Rakkauden puute näkyi opettajan epäoikeudenmukaisuutena, oppilaiden suosimisena sekä oppilaiden asettamisena julkisen nöyryyksen kohteeksi.

Avainsanat: pedagoginen rakkaus, pedagoginen suhde, opettajaoppilassuhde, kasvatusvuorovaikutus, dialogisuus, oppimisilmapiiri

Tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu Turnitin OriginalityCheck -ohjelmalla

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	4
2	TEOREETTINEN VIITEKEHYS JA KESKEISET KÄSITTEET	7
2.1	Pedagoginen rakkaus käsitteenä	7
2.2	Pedagogisen rakkauden ja opettajan auktoriteetin vaikutus oppimisilmapiiriin	8
2.3	Dialogisuus pedagogisessa suhteessa	9
2.4	Opettajan eettinen vastuu kasvattajana	11
3	TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN	14
3.1	Tutkimustehtävä ja -kysymys	14
3.2	Aineisto	14
3.3	Aineiston analyysimenetelmä	15
4	TULOKSET	18
4.1	Myönteisten opettajamuistojen teemat	18
4.2	Kielteisten opettajamuistojen teemat	22
5	LOPUKSI	25
5.1	Pohdinta ja johtopäätökset	25
5.2	Jatkotutkimusideat	28
5.3	Tutkimuksen eettinen toteutus	29
6	LÄHTEET	30
7	LITTEET	34
7.1	LIITE 1. Myönteiset kokemukset: Miten opettajan pedagoginen rakkaus tai rakkauden puute välittyy opettajamuistoissa?	34
7.2	LIITE 2. Kielteiset kokemukset: Miten opettajan pedagoginen rakkaus tai rakkauden puute välittyy opettajamuistoissa?	40

1 JOHDANTO

Helsingin yliopiston vieraileva tutkija Saija Benjamin (2.11.2023) on listannut Pelastakaa lapset ry:n sivustolla julkaisemassaan kirjoituksessa nuorten hyvinvoinnin avaimiksi turvan, rakkauden ja yhteenkuuluvuuden. Näiden tarpeiden tyydyttäminen auttaa nuorta luomaan ympärilleen suojaavia tekijöitä, jotka auttavat selviytymään elämän haasteista ja vastoinkäymisistä. Koska nuori viettää suuren ajan vuorokaudestaan koulussa, on kouluinstituutiolla ja sen työntekijöillä tärkeä vastuu hänen kasvatustilanteissaan.

Nuorten hyvinvointi, oppimistulokset ja etenkin kouluviihtyvyys ovat olleet viime aikoina laajalti uutisoinnin kohteena. Näiden lisäksi yleisessä keskustelussa on nostettu esiin opettajan auktoriteetin muuttuminen vuosien saatossa sekä opettajan aseman siirtyminen tiukasta auktoriteettihahmosta kohti lempeää kasvattajaa. Tämä roolin muutos on tuonut opettajan yhä lähemmäksi oppilasta ja vahvistanut heidän välistään henkilökohtaista sidettä (Tirri & Kuusisto, 2019, s.16).

Strickclandin ja Marinakin (2015) mukaan koulutuksessa jatkuvasti korostuvat testit ja menestymisen tarve vievät aikaa opettajan ja oppilaan väliseltä aidolta dialogiselta kohtaamiselta. Siksi olisikin tärkeää kiinnittää huomiota opettajan toimintaan ja oppilaalle näkyvään vuorovaikutukselliseen viestintään näissä yksittäisissä kohtaamisissa. Skinnarin (2004a) mukaan opetuksen sisällöllisen tiedon sijaan, opetuksessa on keskeisintä se, mitä kohtaaminen herättää oppilaassa. Kokeeko hän itsensä kuulluksi, ymmärretyksi ja hyväksytyksi opettajan toimesta?

Tirrin ja Kuusiston (2019, s.15) mukaan suomalaisessa yhteiskunnassa opettajan rooli nähdään osana yhteiskuntaa ja sen rakentamista. Opettajien tulee panostaa yksilöiden kasvamiseen ja opastamiseen, sekä muovata omaa toimintaansa yhteiskunnallisten muutosten mukana. Opettajan ammatin kasvatuksellinen aspekti velvoittaa häntä olemaan yksi lapsen elämän

turvallisista aikuisista, jotka luotsaavat ja kasvattavat häntä kohti lapsen parasta versiota itsestään.

Lähestyin tutkielmani aihetta tutustumalla valmiisiin aineistoihin ja kirjallisuuteen koskien opettajaoppilassuhdetta, sekä heidän välistään vuorovaikutusta. Kirjallisuudesta nousi esiin ”pedagogisen rakkauden” -käsite, jota halusin tarkastella aineiston avulla lähemmin. Käsitteenä se on ollut olemassa jo kauan, mutta vuosien saatossa, se on jäänyt keskustelussa taka-alalle. Kirjallisuudesta erottui kasvatuksellisen rakkauden puolesta puhujina muun muassa Suomen kansakoulun isä Uno Cygnaeus (1810–1888), sveitsiläinen pedagogi Johann Pestalozzi, (1746–1827) sekä suomalainen professori Martti. H. Haavio (1897–1966). Heidän kaikkien ajatus opetuksesta ja kasvatuksesta rakentuu sille ajalle tyypilliseen kristilliseen kasvatukseen, johon pedagogisen rakkauden käsitteen perusajatus pohjautuukin.

Pedagogisella rakkaudella viitataan opettajan toimintaa ohjaavaan arvomaailmaan sekä sen pohjalta syntyvään toimintaan oppilaiden parissa. Määttä ja Uusiautti (2014, s.113) nimeävät sen olevan käytännössä ”*aitoa välittämistä, halua ymmärtää ja panostaa oppilaiden suojelemiseen, tukemiseen ja kehitykseen*”. Se on vahvasti kytköksissä opettajan ammattietiikkaan ja hänen taitoonsa kohdata ihmiset yksilöinä. Runsas tutkimustieto osoittaa, että opettajan välittävällä olemuksella ja yksilöllisellä ohjauksella yhdistettynä oppilaan hyvään motivaatioon ja kotitaustaan on ollut suuri merkitys oppimistuloksissa (Määttä & Uusiautti, 2014, s.111).

Pedagogisesta rakkaudesta on tehty jonkun verran tutkimusta, mutta pääasiassa kaikki löytämäni tutkimusdata on opettajien näkökulmista tai käsitteen tarkastelua filosofisesta näkökulmasta. Skinnarin (2004b) mukaan tukijat ovat perehtyneet 2000-luvulla muihin teemoihin, kuten tehokkuuteen ja metakognitioihin. Hänen mukaansa pedagoginen rakkaus on nousemassa hiljalleen takaisin suomalaiseen kasvatustieteen keskusteluun ja tutkimukseen. Tämä johtuu muun muassa positiivisen pedagogiikan sekä yksilölähtöisen opetuksen suosion lisääntymisestä.

Suomessa aihetta ovat tutkineet hänen lisäkseen muun muassa Veli-Matti Värri, Ulla Solasaari ja Kaarina Määttä. Tutustuessani teoriaan ja aiempiin tutkimuksiin, törmäsin muutamaan aihetta käsittelevään opinnäytetyöhön. Katri Salonen (2006) käsitteli kehittämishankeraportissaan, kuten myös Jani

Lauretsalo (2018) pro gradu -tutkielmassaan, opettajien suhdetta pedagogisen rakkauden käsitteeseen ja sen näkymiseen opetusarjessa opettajien näkökulmasta. Pia Valonen (2019) lähestyi lähihoitajaopiskelijoiden mielikuvia ohjauksesta, käyttäen pedagogista rakkautta aiheen käsittelyn näkökulmana. Löytämistäni tutkimuksista ei löytynyt lähestymistapana pedagogisen suhteen toisen osapuolen, eli oppilaan, näkökulmaa.

Tämän tutkielman tavoitteena on tarkastella opettajan toimintaa ja hänen osoittamansa pedagogisen rakkauden ilmenemistapoja oppilaiden näkökulmasta käsin. Pyrkimyksenä on löytää yhtäläisyyksiä teoriassa esiin tulevien sekä aineistosta nousseiden ilmenemistapojen välillä. Käytän tutkimuksessa Aila-tietoarkiston valmista kirjoitusaineistoa ”Merkittävimmät opettajamuistot”, jonka Meri Kuula on kerännyt vuonna 2020 omaa pro gradu -tutkielmaansa varten. Aineisto koostuu 32 vapaamuotoisesta kirjoitelmasta, joissa vastaajat ovat kertoneet omista merkittävistä opettajakokemuksistaan. Aineiston analysointiin käytän teoriaohjaavaa sisällönanalyysiä.

2 TOOREETTINEN VIITEKEHYS JA KESKEISET KÄSITTEET

2.1 Pedagoginen rakkaus käsitteenä

Skinnari (2004c, s.24) toteaa rakkauden käsitteen olevan yksi maailman eniten merkityksiä sisältävistä käsitteistä. Se on ollut elämässämme jo monia vuosisatoja ja sille on vuosien aikana kertynyt monia erilaisia näkökulmia. Sitä on tutkittu useiden eri tutkijoiden toimesta, monista eri näkökulmista (Määttä & Uusiautti, 2014, s.14). Rakkautta voidaan pitää alkuvoimana ja eettisen kasvatuksen kulmakivenä (Viskari, 2003, s.164). Tässä tutkielmassa keskityn nimenomaan pedagogiseen rakkauteen opettajan ja oppilaan välisessä pedagogisessa suhteessa.

Tirri ja Kuusisto (2019, s.30) nostavat kirjassaan esiin rakkaudellisuutta korostavan eettisen viitekehyksen, agapismin. Näkemyksen mukaan kristillinen lähimmäisenrakkaus on ihmisen moraalisen toiminnan keskipisteessä. Opettaja tekee työtään rakkaudestaan lapseen, välittämättä siitä, saako hän rakkautta lapselta takaisinpäin. Myös professori Martti H. Haavio (1969, s.41) korostaa pedagogisen rakkauden ihanteen suomalaisessa peruskoulussa kumpuavan kristillisestä lähimmäisen rakkauden aatteesta.

Haavion (1969, s.39) mukaan pedagoginen rakkaus voidaan jakaa kahteen tekijään – luonnonomainen ja eettinen. Nämä kaksi tasapainottavat toisiaan ja luovat toimivan yhdistelmän ”sielusta kumpuavaa vietinomaista rakkautta eettisesti jalostettuna”.

Haavio (1969, s.39) perustelee luonnonomaisen rakkauden viittaavan opettajan vietinomaiseen kiintymykseen lapsia ja nuoria kohtaan. Tämä näkyy haluna olla nuorten seurassa, sekä haluna suojella ja tukea heitä. Opettajien odotetaan yleisesti olevan lapsirakkaita ihmisiä, joille lasten kanssa työskentely on luontevaa ja mielekästä. Usein opettajana olemisen kuulee olevan ”kutsumusammatti”. Monet opettajat pitävätkin opetustyötä merkityksellisenä ja

jopa osana heidän henkilökohtaista elämäntarkoitustaan (Tirri & Kuusisto, 2019, s. 128). Opettajan luonteeseen kuuluu välittämisen taito ja halu olla nuorille tukena ja turvana. Haavio (1969, s.39) vertaa tätä jopa vanhemmille ominaiseen hoivaviettiin, jolloin opettaja on yksi nuoren elämän turvallisista ja rakastavista aikuisista.

Haavion (1969, s.42) mukaan luonnonomaisen tekijän voisi kuvitella olevan muuttumaton osa luonnetta, koska sen oletetaan olevan osa ihmisen persoonaa. Se kuitenkin on kyvykäs muokkautumaan lasten kanssa toimimisen ja kokemuksen lisääntyessä. Pedagoginen rakkaus ilmenee toista kunnioittavana toimintana ja rakastavana läsnäolona (Skinnari, 2004c, s.25). Opettajalla on halu auttaa lasta kasvamaan parhaaksi versioksi itsestään ja hän näkee jokaisen oppilaan yksilöllisenä, ainutkertaisena ihmisenä.

Haavio (1969, s.40) nimeää eettisen tekijän johtuvan eettisen velvoituksen tunteesta, jolloin opettaja tunnistaa vastuunsa oppilaan kasvatustyössä. Opettaja pyrkii kasvattamaan lapsesta uniikkia ja persoonallista yksilöä, tiedostaen kuitenkin koko ajan yhteiskunnassa vallitsevat elämänarvot ja näiden antamat ohjat kasvatustyössään.

Opettajan eettinen asiantuntemus ja toimintaa ohjaava ammattietiikka ovat suuressa roolissa oppilaiden kanssa työskennellessä. Tämä asiantuntemus voidaan jakaa neljään osaan: eettinen herkkyys, eettinen päätöksenteko, eettinen motivaatio ja eettinen toiminta. (Tirri & Kuusisto, 2019, s.34) Nämä kaikki ovat kytköksissä opettajan toimintaan, sekä oppilaiden kohtaamiseen. Käsittelen opettajan eettistä vastuuta lähemmin tämän osion neljännessä kappaleessa.

2.2 Pedagogisen rakkauden ja opettajan auktoriteetin vaikutus oppimisilmapiiriin

Määttä ja Uusiautti (2014, s.115–118) nostavat kirjassaan esille opettajan pedagogisen rakkauden ja hänen auktoriteettinsa tyylin vaikutukset oppimisilmapiiriin, eli opettajan ja oppilaiden muodostamaan suhteeseen. He ovat luoneet suuntaa antavan ideaalimallin kuvaamaan neljää erilaista opettajan opetustyyliä, jossa tarkastelun alla ovat pedagoginen rakkaus sekä auktoriteetin luonne. Vallankäyttöön nojaava auktoriteetti on hallitseva ja jopa ylimielinen, kun taas asiantuntijuuteen nojaava auktoriteetti saa arvostuksen tietopohjansa ja

osaamisensa avulla. Ensimmäisessä tyyliässä opettajan opetuksessa yhdistyy pedagoginen rakkaus ja asiantuntija-arvostukseen nojaava auktoriteetti, jolloin vallitseva ilmapiiri on kannustava ja rohkaisee yrittämään. Luokassa vallitsee keskinäinen kunnioitus – oppilaat luottavat opettajan asiantuntijuuteen ja opettaja luottaa oppilaiden kykyihin. Opettaja koetaan turvallisen aikuisena, joka arvostaa oppilaidensa yksilöllisyyttä ja hän auttaa oppilaita tunnistamaan omia vahvuuksiaan. Toisessa tyyliässä opettajan pedagoginen rakkaus yhdistyy valta-asemaan nojaavaan auktoriteettiin. Luokassa vallitsee tiukat säännöt, kurinalainen opetus ja opettajan määräämä etenemisvauhti. Vaikka säännöt ovat tiukat, luo pedagoginen rakkaus luokkaan oikeudenmukaisen ja turvallisen ilmapiirin. Oppilaat voivat luottaa opettajaan ja tämän johdonmukaisuuteen. Toisaalta yhteistoiminnallinen tekeminen jää vähemmälle ja opettajan toimintaa ei välttämättä uskalleta kyseenalaistaa tai tarkastella kriittisesti. Kolmannessa tyyliässä opettajan toimintaa ei ohjaa pedagoginen rakkaus, mutta hänellä on asiantuntija-arvostukseen nojaava auktoriteetti. Tällöin opetus saattaa tuntua etäiseltä ja opettaja näkee oppilaat informaation vastaanottajina. Opettajalla on vaikeuksia asettaa oppilaan asemaan, tunnistaa oppilaan viestejä ja tarpeita, sekä tehdä oppimisesta innostavaa. Tämän tyylinen toiminta asettaa oppilaiden oppimisen ja kouluviihtyvyyden uhanalaiseksi. Neljännessä tyyliässä opettajaa ohjaa sekä pedagogisen rakkauden puuttuminen, että valta-asemaan nojaava auktoriteetti. Oppimisilmapiiri on turvaton ja luokassa vallitsee valtataistelu. Opettaja pyrkii pitämään auktoriteettiasemansa kurinpidollisilla menetelmillä, eikä hän kykene kohtaamaan oppilaita vertaisinaan ihmisinä tai luomaan heihin hyviä vuorovaikutussuhteita. Kurinpidollisia toimia joudutaan jatkuvasti kiristämään ja lisäämään, mikä puolestaan luo oppilaiden keskuudessa uhmakkuutta ja kapinointia. Tämän tyylinen ilmapiiri on vaaraksi oppilaiden oppimiselle ja yleisesti heidän hyvinvoinnilleen. (Määttä & Uusiautti, 2019, s.115–118)

2.3 Dialogisuus pedagogisessa suhteessa

Kasvatustyö tapahtuu erilaisissa kohtaamis- ja vuorovaikutustilanteissa. Lapsen kohtaaminen on opettajuuden ja kasvatuksen ydinasia (Wihersaari, 2010, s.84). Oppilaan ja opettajan välistä vuorovaikutusta kutsutaan pedagogiseksi suhteeksi

(Tirri & Kuusisto, 2019, s.65) ja sillä on merkittävä vaikutus muun muassa luokassa vallitsevaan opiskeluilmapiiriin. Tässä suhteessa opettajan tulisi toimia oppilaalle roolimallina hyvästä vuorovaikuttajasta ja yhteiskunnan aikuisesta. Värri (2004, s.147) nostaa väitöskirjassaan esille, että kasvattajalla on vastuu kasvatettavastaan, mikä on tärkeää tiedostaa vuorovaikutustilanteessa. Vaikka vuorovaikutuksessa kaksi ihmistä ovatkin samanarvoisia, opettajalla on ammattinsa puolesta olemassa alustavaa valtaa oppilaaseen nähden.

Viskarin (2003, s.155) mukaan ”rakastava kasvatus on dialogista kohtaamista”. Värri (2004, s.151) päätyy väitöskirjassaan samaan lopputulokseen sanoessaan kasvatuksen olevan ”ensisijaisesti kohtaamisen taitoa”. Dialogissa opettaja kohtaa oppilaan avoimesti ja molemmat osapuolet pyrkivät ymmärtämään toistensa lähtökohdat. Käsite viittaa vuorovaikutustilanteeseen, jossa painottuu ”toisten kohtaaminen ja kommunikation vastavuoroisuus” (Tomperi ym., 2022, s.7).

Tomperi ja kumppanit (2022, s.8) esittelevät Opetushallituksen oppaassa dialogin olevan olennainen osa nykypäiväistä opetusta ja kertovat sen olevan lähtöisin jo antiikin kreikkalaisilta Sokrateen ja Platonin ajalta. Sokrateen opetus perustui hännäävään kyselemiseen, jonka oli tarkoitus herättää kuulija ajattelemaan ja jopa haastamaan omaa ajatteluaan. Keskustelu oli vastavuoroista, kyselevää ja totuudenhakuista. Oppaassa nostettiin esiin myös muita dialogialle tyypillisiä piirteitä, joita ovat muun muassa tasavertaisuus, toisen arvostaminen ja kunnioitus, ristiriitaistenkin näkökulmien tarkastelu, sekä oman ajattelun kehittäminen.

Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet (2014, s.15) sisältävät dialogisuuden oleellisena osana opetuksen tavoitteita ja arvoperustaa. Oppilas tulisi nähdä ainutlaatuisena yksilönä, jolla on oikeus kasvaa omanalaisekseen ihmiseksi ja yhteiskunnan jäseneksi. Vuorovaikutuksen tulee olla oppilaan kasvua tukevaa ja hänelle tulee tarjota mahdollisuuksia itsensä kehittämiseen. Oppilaalle tulee tarjota tilanteita osallisuuteen ja hänen tulee kokea, että häntä kuunnellaan ja hänen ajatuksillaan on arvoa.

Kuten edellä on käynyt ilmi, dialogisuus on oleellinen osa kasvatusta ja nykypäiväistä opetusta. Wihersaaren (2010, s.157) mukaan dialogisuus on kasvatuksessa vahvasti läsnä, mutta sen näkyminen riippuu siitä, millaisesta näkökulmasta dialogia käsitteenä tarkastellaan. Opetuksen sisältämät tavoitteet

ja pyrkimykset muuttavat sen luonnetta esimerkiksi aikuisten välisestä dialogista. Osallistujat eivät ole täysin tasa-arvoisessa asemassa opettajan valta- ja auktoriteettiaseman vuoksi. Dialogisessa opetuksessa opettaja tiedostaa oman vastuullisen asemansa, kunnioittaa oppilaan yksilöllistä arvoa ja kannustaa oppilaita osallisuuteen sekä rakentavaan ja kannustavaan vuorovaikutukseen (Tomperi ym., 2022, s.9).

Dialogia on vahvasti yhteydessä opettajan ilmentämään pedagogiseen rakkauteen. Kumpaankin käsitteeseen liittyy oleellisesti ihmisen näkeminen ainutlaatuisena yksilönä ja tämän auttaminen kasvamaan parhaaksi versioksi itsestään. Rakkauden pääideaksi voidaan määritellä dialoginen kohtaaminen ja siihen perustuva minä-sinä-suhde (Skinnari, 2004c, s.25). Pedagogista rakkautta osoittava opettaja toteuttaa oppilaidensa kohtaamisissa dialogisuutta ja hän on kiinnostunut oppilaista sekä näiden ajatuksista.

2.4 Opettajan eettinen vastuu kasvattajana

Vaikka suomalaisen opettajan autonominen asema opetuksen toteuttajana on kansainvälisessä vertailussa erittäin laaja (Fornaciari, 2022, s.145), sitoo häntä edelleen opetussuunnitelmassa määritellyt tavoitteet ja yhteiskunnassa vallitsevat moraaliset arvot. Opettajan ydintehtävänä on lähtökohtaisesti opettaa tulevaa sukupolvea kohti tiettyä määränpäättä ja kasvattaa heistä mallikelpoisia yhteiskunnan jäseniä (Antikainen, Rinne & Koski, 2021, s.234). Ammattieettisesti opettajan tärkeimmäksi tehtäväksi esiin nousee oppilaaseen ja tämän henkilökohtaiseen kasvuun sitoutuminen (Tirri & Kuusisto, 2019, s.13).

Opettajan toimintaa ohjaa henkilökohtaisten omien arvojen ja periaatteiden lisäksi Suomen laissa ja perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa määritellyt normit. Opetusalan ammattijärjestö OAJ (22.4.2024) nimeää opettajuuden perusarvoiksi ihmisarvon, totuudellisuuden, oikeudenmukaisuuden, sekä vastuun ja vapauden. Opettaja kohtaa ammatissaan erilaisia eettisiä ongelmia, jotka hänen tulee pystyä ratkaisemaan edellä mainittua arvopohjaa toteuttaen. Tirri ja Kuusisto (2019, s.42) nostavat kirjassaan esille, että kahden asiantuntijan, tässä tapauksessa opettajan, reaktio samanlaisessa tilanteessa saattaa olla hyvinkin erilainen. Tästä syystä opettajan on tärkeää tiedostaa oma arvomaailmansa, ja tekijät, jotka sen syntyyn ovat

vaikuttaneet. ”Kaiken opettajan toiminnan pohjana on eettisyys” (OAJ, 22.4.2024).

Opetusalan eettinen neuvottelukunta julkaisi 28.1.2017 Comeniuksen valan, jonka tavoitteena on tuoda ammattietiikka vahvaksi osaksi opettajan ammattia, sekä yksittäisen opettajan ammatti-identiteettiä (Tirri & Kuusisto, 2019, s.32). Siinä tiivistyy opettajan eettiset periaatteet ja arvot, joiden mukaan opettajan tulisi työtänsä toteuttaa. Valassa nousee esiin muun muassa oppilaan kasvattaminen oikeudenmukaisesti, tasapuolisesti, sekä hänen ainutlaatuisuuttaan arvostaen.

”Pyrin aina toimimaan oikeudenmukaisesti ja tasapuolisesti. Edistän oppilaiden ja opiskelijoiden kehitystä niin, että jokainen voi kasvaa taipumustensa ja lahjojensa mukaiseen täyteen ihmisyyteen. Tuen huoltajia ja muita lasten ja nuorten hyväksi toimivia heidän kasvatustehtävässään.” (Katkelma Comeniuksen valasta, 28.1.2017)

Myös Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet (2014, s.15) mainitsevat opettajan työn ristiriitaisuuden sivistyksen antajana muuttuvassa maailmassa. Opettaja tasapainoilee pyrkimysten ja todellisuuden välillä. Tavoitteena on kasvattaa ihanteellisia kansalaisia, vaikka kuvaus tavoitteellisesta kansalaisesta tai tämän ajattelumallista ei ole yhteiskunnassa yhtenevä (Fornaciari, 2022, s.143). Oleellisena osana työtä onkin pystyä käsittelemään näitä ristiriitoja eettisesti ja rakentavasti. Tämä merkitsee käytännön opetuksessa päätöksentekoa eettisen pohdinnan ja toisen asemaan asettumisen avulla (POPS, 2014, s.16).

Solasaari (2003, s.75) tuo väitöskirjassaan esille opettajan ammattiin soveltuvan parhaiten henkilön, joka hallitsee oppisisällöt ja opettamistekniikat, sekä välittää aidosti oppilaasta ja tämän kehityksestä. Lapsen kehitykseen ja arvomaailman omaksumiseen vaikuttaa oleellisesti hänen oppimisympäristönsä tarjoamat virikkeet, sekä niitä tarjoavat opettajapersonallisuudet. Opettajalla on siis suuri valta ja vastuu lapsen kasvattajana ja näiden vaihtoehtojen tarjoajana. Kristianssonin (2022, s.194) mukaan opettaja voi vallallaan joko tukea tai tukahduttaa oppilaiden innon ja aktiivisuuden.

Tässä tutkielmassa painotetaan opettajan oppilastuntemusta, sekä hänen kykyään kohdata jokainen oppilas yksilönä. Opettaja nähdään esimerkillisenä roolimallina ja yhteiskunnan aikuisena. Törmä (2003a, s.86) kuitenkin muistuttaa, että vaikka yksilöllisyyden korostuminen on noussut nykykasvatuksessa esille, ei

koulun sosiaalistavaa ja yhteiskuntaa rakentavaa tehtävää sovi unohtaa. Opettajaa ei voida myöskään jättää yksin vastuuseen lapsen moraalikasvatuksesta, koska opettaja ei ole ainoa merkittävä kasvattaja oppilaan arjessa (Törmä, 2003b, s.126). Pääkasvatusvastuun tulisi jäädä lapsen huoltajille.

3 TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN

3.1 Tutkimustehtävä ja -kysymys

Tutkielman tavoitteena on tarkastella opettajan pedagogisen rakkauden sekä rakkauden puutteen ilmenemismuotoja oppilaiden perspektiivistä käsin. Pyrkimyksenä on löytää aineiston opettajamuistoista tapoja, joilla rakkaus tai sen puute näyttäytyvät oppilaille. Ilmiötä tutkitaan kirjallisuuteen pohjautuen ja tarkoituksena onkin kartoittaa, nouseeko kirjallisuudessa esiin tulleita teemoja oppilaiden kertomuksissa näkyviin.

Tutkimustehtävä tarkentuu yhteen tutkimuskysymykseen:

1. Miten opettajan pedagoginen rakkaus tai rakkauden puute välittyy opettajamuistoissa?

3.2 Aineisto

Tutkimuksen aineistona käytän ”Merkittävimmät opettajamuistot” -kirjoitusaineistoa, jonka Meri Kuula on kerännyt omaa pro gradu -tutkielmaansa varten vuonna 2020. Aineisto muodostuu 32 vapaamuotoisesta kirjoituksesta ja kirjoitukset kohdistuvat kansakoulun opettajista lukio-opettajiin asti. Aineiston avulla on haluttu selvittää, millainen kirjoittajan opettaja oli ja miten tämä on vaikuttanut hänen elämäänsä. Kirjoitusten pituus vaihtelee 64 sanasta jopa 1215 sanaan.

Aineisto on kerätty avoimella kirjoituskutsulla, jota on levitetty paikallislehdissä, eri nettisivupalstoilla, sekä aineiston kerääjän henkilökohtaisilla sosiaalisen median tileillä. Aineistoon vastanneiden henkilöiden iät vaihtelevat 20 vuodesta yli 65 vuoteen. Vastaaajista löytyy sekä miehiä, että naisia. (Kuula, 2021)

Kirjoitusohjeet tiivistyivät kolmeen kysymykseen:

Millainen elämäsi oleellisesti vaikuttanut opettaja oli?

Mikä opettajan toiminnassa vaikutti sinuun?

Miten hän vaikutti sinun elämääsi, millainen suunta elämällesi löytyi?

Päädyin valitsemaan kyseisen aineiston Aila-tietoarkistosta, koska se vaikutti mielenkiintoiselta ja se herätti paljon ajatuksia. Lähestyin kandidaatintutkielmaani ilman valmista aihetta, joten valmiin aineiston käyttäminen tuntui luontevalta vaihtoehdolta. Aineistoa on käytetty alkuperäisen pro gradu -tutkielman lisäksi kolmessa kandidaatintutkielmassa: Vilma Vihuri (2021) tutki opettajan tunnetukea, Martta Valo (2023) tarkasteli opettajakuvaa ja -ideaalia ja Maija-Katariina Pusa (2023) tutki lapsuuden pelkoja ja turvallista opettajuutta.

3.3 Aineiston analyysimenetelmä

Toteutin tutkimukseni laadullisena tutkimuksena ja lähestyin analyysia teoriaohjaavan sisällönanalyysin keinoin. Päätin tutkielmani aiheen aineistosta nousseiden ajatusten pohjalta ja mietin pitkään teoriaohjaavan ja aineistolähtöisen sisällönanalyysin väliltä. Lopulta päädyin valitsemaan teoriaohjaavan sisällönanalyysin, koska kirjallisuudesta nousi esiin melko selkeät ilmenemistavat pedagogiselle rakkaudelle. Tutkielman tavoitteena on löytää yhtäläisyyksiä kirjallisuudesta nousseiden sekä aineistosta löytyvien ilmenemistapojen välillä. Tästä syystä totesin teoriaohjaavan analyysin sopivan paremmin tutkielmani analyysimenetelmäksi.

Juuti ja Puusa (2020) nimeävät laadullisen tutkimuksen pyrkimykseksi tutkittavan ilmiön tarkastelemisen ja ymmärtämisen tutkittavien henkilöiden näkökulmasta. Tutkimuksessa ollaan siis kiinnostuneita tutkittavien ajatuksista, tunteista sekä tutkittavalle asialle annettavista ominaisista piirteistä, joita henkilöt ilmiöön yhdistävät. Tässä tutkielmassa tutkittavana ilmiönä on opettajan osoittaman pedagogisen rakkauden ilmenemistavat ja tutkimuksen kohteena toimivat oppilaiden näkökulmasta kirjoitetut opettajamuistot.

Teoriaohjaava, tai teoriasidonnainen, sisällönanalyysi etenee aineistolähtöisen sisällönanalyysin tapaan aineiston ehdoilla. Ensin aineisto redusoidaan, eli pelkistetään yksinkertaiseen muotoon, jolloin aineistoista nostetaan esille vain tutkittavalle ilmiölle oleelliset asiat. Pelkistämisen jälkeen

vuorossa on aineiston klusterointi, eli pelkistettyjen ilmausten ryhmittely. Ryhmittelyn jälkeen viimeisenä vuorossa on aineistoin abstrahointi, eli yleiskäsitteiden luominen. Teoriaohjaavassa analyysissä abstrahointi tehdään teoriasta esiin tulleiden käsitteiden kautta, kun taas aineistolähtöisessä sisällönanalyysissä ne nousivat aineistosta. (Tuomi & Sarajärvi, 2018)

Aloitin analysoinnin tutustumalla aineistoon ja nostamalla sieltä tutkittavalle aiheelle merkityksellisiä ilmauksia. Koodasin kirjoittajien sitaatit aineistosta nousseella järjestyksellä (*Vastaaja 1, vastaaja 2, vastaaja 3...*). Keräsin myönteiset ja kielteiset opettajamuistot erillisiin taulukoihin, jotta niiden eroavaisuuksien tarkasteleminen helpottuisi. Molemmat taulukot löytyvät tutkielman liitteistä. Pelkistämisen jälkeen ryhmittelin ilmauksia ala- ja yläluokkiin. Lopulta tarkastelin ryhmittelyssä esiin nousseita ilmauksia suhteessa taustalla olevaan teoriaan ja sain niistä luotua pääteemat.

Yksi aineiston kirjoitelma (vastaaja 25) ei sopinut kumpaankaan taulukkoon kirjoitustyylin neutraalisuuden vuoksi. Kirjoitelmasta ei noussut esiin tutkielman aiheeseen liittyvää ilmaisua, joten se jätettiin tästä syystä tulosten ulkopuolelle. Muuten myönteiset ja kielteiset ilmaisut löysivät paikkansa taulukoissa melko vaivattomasti. Osassa kirjoitelmista löytyi sekä myönteisiä, että kielteisiä kuvailuja, jolloin vastaajan ilmaukset kirjattiin molempiin taulukoihin.

Aineiston kaikista myönteisistä opettajakokemuksista (liite 1) löytyi opettajan pedagogisen rakkauden limenemiskeinoja. Näistä muodostui neljä pääteemaa: *opettajapersonallisuus, oppimisilmapiiri ja opetus, oppilaan kohtaaminen ja vuorovaikutus* sekä *auktoriteetti ja rajojen asettaminen*. Aineiston kielteiset opettajamuistot (liite 2) kuvasivat pedagogisen rakkauden puuttumista. Näistä muodostui viisi pääteemaa: *opettajapersonallisuus ja arvomaailma, vallan väärinkäyttö, kurinpidollisten toimien ennakoimattomuus, oppimisilmapiiri* sekä *vuorovaikutus*.

Teoriaohjaavan sisällönanalyysin tulokset on kirjattu tiivistettyyn muotoon (taulukko 1) havainnollistamaan tuloksia. Taulukkoon ei ole merkitty kaikkia tuloksissa nousseita alateemoja.

YLÄLUOKKA	PÄÄTEEMAT	ALATEEMAT
Pedagoginen rakkaus ilmenee	Opettajapersoonallisuus	Opettajan luonnehdinta
		yhteiskunnallinen roolimalli
	Oppimisilmapiiri ja opetus	Opetuksen eriyttäminen
		Oppilaslähtöinen opetus ja sen järjestäminen
		Turvallisen ilmapiirin luominen
		Kasvun ajattelutapa
		Kannustaminen ja oppilaaseen uskominen
	Oppilaan kohtaaminen ja vuorovaikutus	Oppilaan vahvuuksien tunnistaminen
		Hyvä oppilastuntemus
		Aito välittäminen
		Huumori
	Auktoriteetti ja rajojen asettaminen	Rajojen asettaminen
		Tasa-arvoinen kohtelu
Pedagogisen rakkauden puute ilmenee	Opettajapersoonallisuus ja arvomaailma	Opettajan luonnehdinta
		subjektiivisuus ja puolueellisuus
		huono roolimalli
	Vallan väärinkäyttö	Oppilaiden nolaaminen
		Kommentoinnin kohdistuminen henkilökohtaisiin ominaisuuksiin
		Oppilaiden epätasa-arvoinen kohtelu
	Kurinpidollisten toimien ennakoimattomuus	Palaute ei kytköksissä tapahtumiin
		Opettajan toiminnan arvaamattomuus
		Julkinen nöyryyttäminen rankaisukeinona
	Oppimisilmapiiri	Turvattomuus
		Epämotivoiva arviointi
		Heikko oppilastuntemus ja opetus
	Vuorovaikutus	Huumorin väärinkäyttö
		Henkilökohtaisen mielipiteen näyttäminen
		Välinpitämättömyys

TAULUKKO 1. Sisällönanalyysin tulokset. (Kaikkia syntyneitä alateemoja ei ole listattu.)

4 TULOKSET

Tutkimuksen tulokset kertovat samankaltaista tarinaa, mitä kirjallisuudessa ja aikaisemmissa tutkimuksissa on nostettu esille. Pedagoginen rakkaus välittyi oppilaille opettajan tekoina, sanoina ja yleisenä olemuksena. Pedagogisen rakkauden puute puolestaan näyttäytyi näiden vastakohtina.

Toteutin tutkielman teoriaohjaavalla sisällönanalyysillä, josta muodostetut taulukot löytyvät tutkielman liitteistä. Kertomukset on jaettu kahteen taulukkoon: myönteisiin (liite 1) ja kielteisiin (liite 2) opettajamuistoihin. Tutkimuksesta käy ilmi, että myönteisissä muistoissa ilmenee pedagogiseen rakkauteen viittaavaa toimintaa, kun taas vastaavasti kielteisissä muistoissa korostuu pedagogisen rakkauden puute. Tästä syystä käsittelen myönteisiä ja kielteisiä tuloksia toisistaan erillisinä, käyttäen analyysin klusterointi- ja abstrahointivaiheiden aikana esiin muodostuneita teemoja. Havainnollistan käsitteitä ja löydettyjä ilmenemistapoja hyödyntämällä aineistosta löytyneitä suoria lainauksia.

Aineistosta syntyneet teemat täydentävät toisiaan ja niiden sisällöissä on jonkun verran samankaltaisuuksia. Esimerkiksi opettajan vuorovaikutus vaikuttaa oleellisesti luokassa vallitsevaan oppimisilmapiiriin, sekä tätä kautta hänen auktoriteettiinsa. Vaikka käsittelenkin havaintoja teemoittain, ei niitä voida täysin erottaa toisistaan.

4.1 Myönteisten opettajamuistojen teemat

Myönteisiä opettajakokemuksia koskeneet kertomukset kuvasivat monipuolisia keinoja opettajan pedagogisen rakkauden näkymiselle. Yksi selkeä esiin noussut teema on opettajapersoonallisuus, eli hänen luonteensa ja yleinen oppilaille välittyvä olemuksensa. Opettajaa luonnehdittiin rakastavaksi, ystävälliseksi ja hyväntuuliseksi. Opettajan toiminnassa oli tasapainossa kurinpito ja oppilaista välittäminen. Opettajan luonteenpiirteiden kuvailut sisältyvät Haavion (1969, s.39) nimeämään pedagogisen rakkauden luonnonmaiseen tekijään. Opettajan

ammatti koetaan kutsumustyönä ja kiintymys nuoria kohtaan on sidoksissa opettajan persoonaan.

”Empaattiseksi, joustavaksi ja ihmiseksi, joka näki paljon vaivaa muiden hyvinvoinnin eteen. Hän myös aidosti välitti oppilaistaan ja hän yritti tukea jokaista ja aina jaksoi tsemptata.... Tätä opettajaa voisinkin pitää myös yhtenä kasvattajana, kun hän oli henkilö, joka halusi aidosti minun parasta ja puhui minulle myös järkeä monessa otteessa” (Vastaaja 16)

Opettajan koettiin nähneen vaivaa oppilaidensa eteen ja hän toimi omalla esimerkillään roolimallina muille. Opettajan kerrottiin olevan aito ja haluavan oppilaidensa parasta. Haavion (1969, s.59) mukaan opettajan aitoudella viitataan opettajan toimintaan, jossa hän toteuttaa omassa toiminnassaan samoja arvoja, joita hän kehottaa oppilaidenkin omaksuvan.

”Hän käyttäytyi aina niinkuin toivo meidän käyttäytyvän” (Vastaaja 29)

Pedagogista rakkautta ilmentävissä myönteisissä muistoissa vastaajat kokivat, että opettaja toimi positiivisena roolimallina yhteiskunnan jäsenestä sekä ylipäättään aikuisesta ihmisestä.

”Hän tuki paitsi lukioaikana esimerkillään siitä, millaista on olla ystävällinen ja toiset huomioiva ihminen” (Vastaaja 31)

Toisena teemana opettajan osoittamasta pedagogisesta rakkaudesta nousi oppilaan kohtaaminen ja vuorovaikutus. Opettaja koettiin läheisenä ja hänestä välittyi vilpittömä kiinnostus oppilasta kohtaan. Hän toimi muistojen mukaan vuorovaikutustilanteessa empaattisesti ja pyrki ymmärtämään oppilasta. Tällaista toimintaa kutsutaan myös eettiseksi herkkyydeksi. Tirrin ja Kuusiston (2019, s.34) mukaan opettajan eettinen herkkyys välittyy oppilaille hyvänä tilannetajuna sekä kykynä huomioida ja ennakoita tilanteiden sisältämiä vihjeitä vuorovaikutustilanteessa.

” Hän oli erittäin positiivinen ja rakastava henkilö, joka tarpeen vaatiessa ymmärsi jos kaikki ei ollut hyvin ja osasi suhtautua tilanteisiin empaattisesti” (Vastaaja 16)

Aineiston opettajat kohtasivat oppilaan yksilönä, tiedostaen tämän taustat ja vuorovaikutukseen vaikuttavat tekijät. Hän tunnisti oppilaan vahvuudet ja pystyi sanoittamaan näitä tälle. Opettaja koettiin merkittäväksi osaksi oman henkisen kasvun, kuten itsevarmuuden, edistämistä.

"Hän oli ensimmäinen aikuinen ihminen, joka näki minussa jotain erityistä lahjakkuutta...hän kuunteli tarkasti mitä sanoin ja kehui vastauksiani. Hän näki minut." (Vastaja 23)

Opettajan huumorintaju ja huumori vuorovaikutuksellisenä keinona erottui useassa kertomuksessa. Opettajaa joko luonnehdittiin huumorintajuiseksi tai hänen opetustaan kuvailtiin hauskaksi. Opettaja uskalsi asettaa myös itsensä naurunalaiseksi, eikä vitsejä koettu loukkaavina. Huumorin on todettu kehittävän yhteistyöhalukkuutta ja avoimuutta (Heininen, Siilin & Valkonen, 2020).

"Oli aina huumoria mukana, eikä hän epäröinyt pitää itseään välillä naurunalaisena." (Vastaja 29)

Kolmantena teemana painottui opettajan auktoriteetti ja kyky hallita luokan oppilaita. Opettaja nähtiin oikeudenmukaisena rajojen vetäjänä, joka puuttui napakasti vääryyksiin, kuten kiusaamistilanteisiin. Selkeät rajat ja säännöt loivat turvallisuuden tunnetta ja auttoivat hyvän oppimisilmapiirin luomisessa. Törmän (2003a) mukaan on tärkeää, että opettajalla ja oppilailla on yhtenevä näkemys kurinpidollisten toimien luonteesta sekä oikeutuksesta.

Osa vastaajista nosti esiin oman uhmakkuutensa ja opettajan positiivisen vaikutuksen omassa kasvuprosessissaan.

"Itse olin hieman uhmakas tässä iässä ja hän osasi käsitellä minua erittäin hyvin ja uskon, että hänellä oli suuri vaikutus siihen millainen ihminen minusta on muovautunut...Jos oli vähääkään kiusaamista niin hän puuttui erittäin ankarasti siihen." (Vastaja 16)

Useissa kertomuksissa opettajan toiminta muistuttaa Määtän ja Uusiautin (2014, s.115) nelimallin opetustyyliä, jossa yhdistyy pedagoginen rakkaus ja asiantuntija-arvostukseen nojaava auktoriteetti. Opettaja näkee oppilaidensa vahvuudet ja hän puuttuu vääranlaisen toimintaan lempeällä, kasvatuksellisella, otteella. Opettajan pitämä puhuttelu ja vääryyksiin puuttuminen painottui oppilaan tekoihin eikä oppilaan henkilökohtaisiin ominaisuuksiin.

"Hän onnistui olemaan yhtä aikaa kunnioitusta herättävä auktoriteetti ja silti lempeä ja turvallinen hahmo...Opettaja kävi huutamatta tiukan puhuttelun, jossa hän selitti, miten tietty teko tai tapa toimia on väärin ja mitä tulisi tehdä, jotta jatkossa toimisi oikein...Hän ei koskaan moittinut oppilasta pahaksi tai vääranlaiseksi. Hän rajasi ojentamiset selkeästi tiettyihin tekoihin saamalla kyllä aikaan varmasti ansaittua syyllisyyttä" (Vastaja 32)

Neljäntenä teemana aineistosta nousi oppimisilmapiiri ja opetus. Tähän sisältyy opettajan antama opetus, sekä luokassa vallitseva sosiaalinen ilmapiiri.

Myönteisten opettajamuistojen kertomuksissa oppilaat kokivat saaneensa olla omia itsejään luokassa, ja opettaja oli pystynyt luomaan myös oppilaiden keskuuteen hyvän yhteishengen.

”Sain olla koulussa oma itseni ja edetä sosiaalisesti omaan tahtiin...minulla oli luokassa turvallinen olo” (Vastaaaja 20)

Opetus koettiin laadukkaaksi ja sitä eriytettiin oppilaiden taitotason mukaan. Opettajan toiminnassa välittyi oppilaille ammattitaitoisuus, sekä halu auttaa jokaista oppilasta tasapuolisesti.

”Hän osasi kertoa asiat juuri niin, että meni minun jakeluun ja osasi inspiroida ja tukea” (Vastaaaja 30)

Aineiston myönteisten kertomusten opettajien opetuksessa kerrottiin korostuvan kasvun ajattelutavalle tyypillinen arviointi sekä palautteenanto. Kasvun ajattelutavassa ihmisen älyllinen kyvykkyys nähdään kehittyvänä ominaisuutena (Yeager & Dweck, 2020). Pedagogista rakkautta ilmaisseiden opettajien opetuksessa sekä arvioinnissa korostui positiivisuus ja oppilaan kehittymismahdollisuudet.

”Hän antoi aina hyvää palautetta kun onnistuin ja jos en ollut lukenut niin hyvin kokeeseen ja sain huonomman arvosanan, hän sanoi että uskoo minun pystyvän parempaan ja haluaa, että teen parhaani” (Vastaaaja 16)

Oppilaiden uskottiin pystyvän kehittymään ja oppimaan uusia asioita ahkeran harjoittelun tuloksena. Opettajat kannustivat oppilaitaan yrittämään uudestaan ja käyttivät jopa omaa aikaansa lisäopetuksen ja yksilöllisten oppimisjärjestelyjen aikaansaamiseksi.

”Erittäin motivoiva ja kannustava opettaja, joka teki minulle henkilökohtaisen lukupäiväkirjan ja kannusti vain lukemaan enemmän...Hän opetti minua uskomaan itseeni ja että mahdottomaltakin tuntuvat asiat voivat onnistua motivaation ja sinnikkään harjoittelun avulla” (Vastaaaja 26)

Arvioinnissa keskityttiin positiiviseen näkökulmaan ja rakentavan palautteen tarkoituksen kuvailtiin olevan keino motivoida oppilasta käyttämään kaikkea potentiaaliaan. Rakentava palaute ja kritiikki kohdennettiin oppilaan tuotokseen tai toimintaan – ei oppilaaseen henkilöönä.

”Meille oppilaille jotenkin annettiin selkeästi mahdollisuus oppia paremmiksi toimimalla toisin. Ei tullut tunnetta siitä, että on huono, epäonnistunut ja kelvoton oppilas” (Vastaaja 32)

4.2 Kielteisten opettajamuistojen teemat

Kielteiset ja negatiivissävytteiset opettajamuistot eivät sisältäneet opettajan pedagogiseen rakkauteen viittaavia sisältöjä, joten nämä kertomukset toimivat esimerkkeinä pedagogisen rakkauden puutteen ilmenemisestä. Kertomuksissa korostuu epäoikeudenmukaisuus sekä opettajan subjektiivisuus.

Ensimmäisenä teemana käsittelen opettajapersonallisuutta sekä arvomaailmaa. Kertomusten opettajien toiminnassa korostui ennakkoluulot, sekä stereotyyppioihin pohjautuva arvomaailma. Kielteisten kertomusten opettajat kuvailtiin etäisinä ja ilkeinä. Osan opettajan toiminnassa ilmeni myös ennakkoluuloista asennoitumista muun muassa oppilaan sukupuolta tai kotitaustaa kohtaan.

”Noh, menin vastaanotolle, missä hän jututti muistaakseni kovin pinnallisesti ja päätyi suosittelemaan ”jotain hoitoalaa”...haiskahti bulkkivastaukselta ja sukupuolittuneelta...” (Vastaaja 31)

Opettajan toiminta välittyi oppilaille epäoikeudenmukaisena ja perustelemattomana. Opettaja kohtasi eettistä ammattitaitoa vaativat tilanteet subjektiivisesti omasta näkökulmastaan, eikä hänen koettu pyrkineen asettumaan oppilaan asemaan. Oppilaiden suosiminen, etenkin kotitaukujen perusteella, nousi kertomuksissa useaan otteeseen esille. Opettajaa luonnehdittiin epäluotettavaksi ja valikoivaksi.

”Suosioon pääsi osaamalla asioita, joita hän ei ollut opettanut tai erityisesti syntymällä suurten talojen lapseksi...Jos suosikkioppilas syytti toista jostakin teosta, se toinen oli syyllinen...Oli näyttöä tai ei, kenellekään ei jäänyt epäselväksi, mitä mieltä opettaja oli syytetyn syyllisyydestä” (Vastaaja 8)

Aineiston opettajien antama roolimalli yhteiskunnan aikuisesta koettiin kielteiseksi. Opettajaa pidettiin esimerkkinä epäluotettavasta aikuisesta ja muistutuksena siitä, ettei maailma ole oikeudenmukainen paikka.

”Opettajan käytös oli minulle se elämäni momentum, jolloin aloin tajuta että maailma ei ole oikeudenmukainen, eikä tasa-arvoinen, eikä sitä myöskään ole aina ne aikuiset, joita pitää totella ja kunnioittaa.” (vastaaja 32)

Toisena teemana aineistosta korostui opettajan valta-aseman väärin käyttö. Kielteisten kertomusten opettajat arvottivat oppilaita keskenään henkilökohtaisten mielipiteidensä mukaan, esimerkiksi koskien heidän kotitaustaansa. Oppilaiden arvottaminen välittyi oppilaille opettajan sanojen ja tekojen kautta. Rangaistusten kuvattiin usein kohdistuvan aina tiettyihin oppilaisiin.

”Hänellä oli suosikkioppilaita ja niitä, jotka olivat usein hänen rankaisutoimiensa tai vähintäänkin tyytymättämyytensä kohteena” (Vastaaaja 8)

Monessa kertomuksessa opettajan kuvattiin sitovan loukkaavia kommentteja yleiseen palautteeseen. Opettaja hyödynsi oppilaistaan olemassa olevia tietoja ja käytti näitä hyväkseen esimerkiksi julkisesti nolaamalla oppilaita. Opettaja käytti omaa asemaansa hyväksi ja asetti oppilaansa julkisen nöyryytyksen kohteeksi.

”Eläkeikää lähestyvä äidinkielenopettaja tunsu jokaisen oppilaan taustat ja saattoi sen perusteella sitoa julkisen palautteensa henkilökohtaisiin kommentteihin” (Vastaaaja 6)

Kolmantena teemana korostui kurinpidollisten toimien ennakoimattomuus. Teema on vahvasti kytköksissä valta-aseman väärinkäyttöön, mutta useiden nostojen vuoksi päätin korostaa sen esiin omana teemanaan. Aineiston kertomusten mukaan opettajan kasvatuksessa painottui oppilaiden haukkuminen ja kova kuri.

”Oppilaiden sättiminen ja häpäiseminen luokan edessä oli yksi hänen tavoistaan kasvattaa” (vastaaaja 8)

Aineiston kielteisten kertomusten opettajien toimintaa oli hankala ennakoida ja rankaisukeinoja pidettiin pelottavina. Kertomuksista esiin nousseet rankaisukeinot sisälsivät julkisen häpäisemisen tai jopa fyysisen uhan pelkoa.

”Opettaja kertoi jotain Egyptistä, tuli minun vuoroni vastata ja suustani tuli EPYKTI. Opettaja huusi ULOS, äläkä tule takaisin ennen kuin osaat sanoa Egypti” (Vastaaaja 3)

””Opettaja” pisti pojat saliin ja pyöritti paksua lehmänkettinkiä ja totesi, jos et hyppää, murtukoon nilkat.” (Vastaaaja 18)

Neljäntenä teemana nostan aineistosta oppimisilmapiirin ja siihen kytköksissä olevan opetuksen. Kielteisten kertomusten opettajamuistoissa toistui

epämotivoiva opetus, oppilaan yksilöllisten tarpeiden huomiotta jättäminen, sekä palautteen kohdentuminen oppilaiden henkilökohtaisiin ominaisuuksiin tekojen sijaan.

”Mutta tapa, jolla hän ojensi poikia muuttui vähitellen aina vain ilkeämmäksi, poikien osaamista ja älykkyyttä kyseenalaistavaksi ("Sinusta ei voi tulla koskaan mitään", "Sinun taidoillasi ei koskaan voi onnistua")” (Vastaaja 32)

Vastaajat eivät kokeneet opettajan antamaa palautetta kannustavaksi, motivoivaksi tai inspiroivaksi. Aineiston opettajien ei kuvailtu käyttävän opetuksessaan eriyttämisen keinoja. Sen sijaan kertomuksista ilmeni liian suuret vaatimustasot oppilaan taitotasoon nähden, jolloin asetettujen tavoitteiden saavuttaminen koettiin oppilaan näkökulmasta mahdottomiksi.

"Aloitin oppikoulun Lahden yhteiskoulun ykkösluokan...Tunti jatkui samanlaisena muut osasivat minä en...Mies ei puhunut suomen sanaa ja minä oppinut mitään. Ajattelin olenko minä niin paljon tyhmempi kuin muut joka oppii ja osaa...Jälkeenpäin kun olin oppinut tuntemaan luokkatoverini minulle selvisi että melkein kaikki olivat lukeneet kansakoulussa vuoden englantia. " (Vastaaja 2)

Viides aineistosta noussut tema on opettajan vuorovaikutus oppilaiden kanssa. Aineiston kielteisten muistojen opettajat kuvailtiin luokan edessä työskentelevinä auktoriteetteinä, jotka eivät olleet kiinnostuneita oppilaista. Vuorovaikutusta ei kuvailtu vastavuoroiseksi, eikä opettajan lähestymistapaa kannustavaksi. Osa kertomusten opettajista käytti huumoria keinona nostaa oppilaiden epäonnistumisia esille, jolloin kommentit koettiin ilkeinä ja loukkaavina.

”Opettajalla oli kuitenkin tapana huumorin varjolla nostaa joidenkin oppilaiden epäonnistumiset esille esimerkiksi äidinkielen tunneilla” (Vastaaja 21)

5 LOPUKSI

5.1 Pohdinta ja johtopäätökset

Tutkimuksen tulosten perusteella voimme todeta, että pedagoginen rakkaus tulee ilmi oppilaiden myönteisissä opettajamuistoissa opettajan läheisyytenä, motivoivana opetuksena, sekä kannustavana palautteena. Vastaavasti kielteisissä muistoissa toistuu opettajan epäoikeudenmukaisuus, etäisyys sekä vallan väärinkäyttö. Emme kuitenkaan voi todeta, etteikö näillä kaikilla opettajilla olisi oppilaitaan kohtaan ollenkaan pedagogista rakkautta – voi olla, ettei se ole vain välittynyt oppilaille. Määttä ja Uusiautti (2014, s.117) tuovat kirjassaan esille, etteivät kaikki opettajat pysty valjastamaan pedagogista rakkauttaan näkyväksi oppilaille. Opettaja voi haluta oppilaiden onnistumista, vaikka tuntuukin oppilaista etäiseltä.

Tuloksia tarkasteltaessa on huomioitava, että aineisto koostuu kirjoittajien henkilökohtaisista ja subjektiivisesta näkökulmasta kirjoitetuista muistoista. Näihin muistoihin ovat vaikuttaneet kirjoittajien omat mielipiteet, ja ne ovat voineet muuttua muotoaan vuosien kuluessa. Tulosten pohjalta vaikuttaisi siltä, ettei kielteisten muistojen opettajat välittäneet oppilaistaan. Jos kysyisimme asiaa luokan toiselta oppilaalta, esimerkiksi opettajan suosimalta henkilöltä, saattaisi opettajakuvaus löytyä myönteisten opettajamuistojen taulukosta. Olisikin mielenkiintoista selvittää, miten kertomusten opettajat tai opettajien muut oppilaat ovat nähneet opetuksen sekä opettajan osoittaman pedagogisen rakkauden määrän.

Yhtenä selkeänä erona myönteisten ja kielteisten opettajamuistojen välillä nousi opettajan ajattelutapa oppilaan kehittymismahdollisuuksista sekä tähän perustuva palaute. Myönteisissä kertomuksissa opettaja koettiin kannustavana, kun taas kielteisissä kertomuksissa opettajan palaute oli mollaavaa ja epämotivoivaa. Solasaaren mukaan (2003, s.77) opettajan rakkaus välittyy luottamuksena lapseen ja tämän kykyihin. Opettaja pyrkii luomaan

oppimistilanteita, joissa oppilas saa onnistumisen kokemuksia ja saa lisää itseluottamusta. Käytännössä tämä saattaa tarkoittaa opetuksen eriyttämistä lapsen taitotasolle sopivaksi. Tehtävien vaatimustason väliaikainen madaltaminen antaa lapsen älylliselle kyvykkyydelle aikaa kypsä ja lopulta helpottaa lasta ymmärtämään opetettavan asian.

Opettajan pedagoginen rakkaus on siis kytköksissä Carol Dweckin teoriaan kasvun ajattelutavasta. Oppilaan älyllinen kyvykkyys nähdään kehittyvänä ominaisuutena, jolloin palaute on innostavaa ja sen avulla pyritään tukemaan oppilaan kehittymistä. Rakkaus oppilasta kohtaan antaa uskoa siihen, että oppilaalla on piileviä kykyjä, jotka tulevat esiin ahkeran harjoittelun tuloksena.

Rakkaudettomuus tulee ilmi esimerkiksi liian korkeina vaatimustasoina tai opettajan tapana päättää henkilökohtaisten mielipiteidensä perusteella oppilaan oppimiskyvystä (Solasaari, 2003, s.78). Hyvä opettaja asettaa oppilailleen tavoitteita, mutta niiden tulisi olla realistisesti saavutettavissa. Kielteisissä opettajamuistoissa toistui palautteen kohdistuminen oppilaan ominaisuuksiin, eikä arvioinnissa korostettu oppilaan kehittymismahdollisuuksia. Yhdessä aineiston kirjoituksessa (vastaaja 32) opettajan kerrottiin sanoneen oppilaille muun muassa ”*Sinusta ei voi tulla koskaan mitään*” ja ”*Sinun taidoillasi ei koskaan voi onnistua*”. Tämän tyylinen palaute heijastaa muuttumatonta ajattelutapaa, jossa älykkyys nähdään synnynnäisenä ja kehittymättömänä ominaisuutena. Tämän tyylliset kommentit saattavat vaikuttaa oppilaan uskoon omista kyvyistään vielä pitkälläkin aikavälillä. Yeager ja Dweck (2020) nostavat artikkelissaan esiin, että tutkimusten mukaan kasvun ajattelutavan omaavilla opiskelijoilla on kyky sietää epäonnistumisia paremmin verrattuna muuttumattoman ajattelutavan omaaviin opiskelijoihin. Oppimisympäristön heijastamalla arvomaailmalla on merkittävä vaikutus oppilaiden sisäistämiin henkisiin arvoihin (Solasaari, 2003, s.77), kuten heidän pystyvyyteensä ja osaamiseensa.

Opettajan auktoriteetin merkitys korostui useissa muistoissa. Myönteisissä muistoissa opettaja nähtiin selkeänä rajojen vetäjänä, kun taas kielteisissä muistoissa toiminta oli ristiriitaista ja opettajan auktoriteetin valta loi jopa turvattomuuden tunnetta oppilaiden keskuuteen. Tomperin ja kumppaneiden (2022, s.9) mukaan luokassa vallitseva dialogisuus luo ilmapiiristä turvallisen ja lämpimän. Oppilaat voivat luottaa siihen, että vääryyksiin puututaan matalalla kynnyksellä ja heidän ajatuksiaan kuunnellaan.

Määttä ja Uusiautti (2014, s.118) toteavat, että opettajan tulisi löytää työssään tasapaino pedagogisen rakkauden ja auktoriteetin välillä. Erilaiset oppilaat kaipaavat erilaisia lähestymistaitoja, joita opettajan tulisi työssään lukea ja toteuttaa. Pedagoginen tahdikkaus, eli kyky reagoida vaihtuvissa tilanteissa, on tärkeä osa opettajan työnkuvaa. Yleisesti ottaen olisi helppo kuvitella oppilaiden nauttivan opettajasta, jolla on löysät rajat ja olematon kurinpito. Myönteisistä muistoista kuitenkin korostui, että hyvän ja pedagogisesti rakastavan opettajan otteessa on vahvasti läsnä selkeät rajat ja niistä kiinni pitäminen.

Heininen, Siilin ja Valkonen (2020) tuovat artikkelissaan esille huumorin olevan keino luoda vuorovaikutukseen avoimuutta sekä henkilöiden välistä yhteenkuuluvuuden tunnetta. Huumoriin liittyy kuitenkin vahvasti tilannesidonnaisuus, joten jossain tapauksissa se saatetaan kokea myös loukkaavana. Tämä ero nousi esiin myönteisten ja kielteisten muistojen välillä. Myönteisissä muistoissa opettajan huumori koettiin hyvänä asiana ja opettaja asetti jopa itsensä naurunalaiseksi. Kielteisissä muistoissa puolestaan opettajan kerrottiin asettaneen oppilaita naurunalaiseksi piikittelemällä ja nostamalla heidän epäonnistumisiaan esille humoristisessa mielessä. Piikittelevä ja sarkasmiin nojautuva huumori vaatii toimiakseen turvallisen ympäristön ja hyvän vuorovaikutussuhteen. Koska opettajalla on valtaa kasvatettavaa kohtaan (Värri, 2004, s.147), on hänen sanomisillaan kauaskantoiset seuraukset. Pedagogisesti rakastava henkilö ymmärtää tämän ja on erityisen herkkä sanomisilleen sekä niiden vaikutuksille.

Pedagoginen rakkaus on opettajan voimavara ja keino luoda aito yhteys lapseen. Se ei ole välttämätöntä oppilaiden koulussa pärjäämisen kannalta, mutta kouluviihtyvyyteen ja hyvän oppimisilmapiirin luomiseen, sillä on merkittävä vaikutus. Tulosten ja aiemman kirjallisuuden pohjalta pedagogisen rakkauden voidaan todeta lähtevän opettajan vilpittömästä halusta auttaa ja tukea lasta hänen kasvussaan. Tähän kannustavat kristinuskolle tyypillisen lähimmäisenrakkauden lisäksi myös muut yhteiskunnalliset arvot, kuten yhdenvertaisuus, tasa-arvo ja oikeudenmukaisuus.

Eräs nuorisotyöntekijä sanoitti minulle aikanaan osuvasti lähimmäisenrakkauden ajatuksen käytännön tasolla: *"Kaikista ei tarvitse tykätä, mutta kaikkia tulee rakastaa"*. Mielestäni tämä kuvaa osuvasti opettajan työn

takana olevaa arvomaailmaa ja siihen kytköksissä olevaa ammattietiikkaa. Opettajan on nähtävä jokainen oppilas arvokkaana yksilönä, vaikka hän ei itse kohtaisikaan tätä arvostavaa asennetta oppilailta. Värriin (2004, s.150) mukaan kasvattajan tulee aina noudattaa eettisiä periaatteita, vaikka aidon läheisyyden ja kiintymyksen kokeminen kasvatettavaa kohtaan saattaisikin olla hankalaa tai jopa mahdotonta. Opettajan ei tarvitse tykätä kaikista oppilaistaan, mutta hänen tulee rakastaa heitä ja tätä kautta mahdollistaa heille paras mahdollinen opetus sekä kasvuympäristö.

Tutkielman otsikossa näkyvä lainaus ”*ensimmäinen opettaja jonka koin uskovan minuun*” (vastaaja 5) kertoo tarinan siitä, miten opettajan pedagoginen rakkaus voi parhaimmillaan näyttäytyä. Oppilaalle syntyy tunne, että häntä arvostetaan ja kunnioitetaan. Skinnari (2004a) pohtiikin tällaisen rakkaudentäyteisen ja toisia kunnioittavan ihmissuhteen olevan opetuksen ydin. Ideaalitulanteessa ihmissuhteen molemmat osapuolet pystyvät auttamaan toisiaan kasvamaan kohti heidän parasta versiota itsestään.

5.2 *Jatkotutkimusideat*

Aineistossa ihmisiltä kysyttiin merkittäviä opettajakokemuksia, joten alkuperäinen kysymys ei täysin vastannut tämän tutkielman aihetta. Aineistoon vastanneiden henkilöiden kouluajoista on kulunut useita vuosia, joten aika on voinut kullata muistot. Mahdollisessa jatkotutkimuksessa aineistoa voisi kerätä aktiivisesti opiskelevilta henkilöiltä, jolloin muistot olisivat vielä tuoreempia ja autenttisempia.

Tulevaisuudessa olisi mielenkiintoista tutkia aihetta enemmän pedagogisen rakkauden käsitteen avulla, etenkin oppilaiden näkökulmasta. Vuosien saatossa tutkimuksia on tehty opettajien ajatuksia kuunnellen, sekä käsitteen filosofista historiaa tutkien. Oppilaiden ääni on kuitenkin jäänyt erittäin pieneksi, joten tätä tulisi tutkia enemmän – Miten opettajan osoittama pedagoginen rakkaus vaikuttaa konkreettisesti kouluviihtyvyyteen ja opiskelumotivaatioon? Onko pedagogisella rakkaudella vaaroja tai heikkouksia – voiko oppilaat väärinkäyttää opettajan rakkautta? Toisaalta olisi mielenkiintoista tutkia pedagogisen rakkauden ilmenemistä eri ikäisten oppilaiden kanssa työskennellessä. Onko esimerkiksi rakkauden näkymisellä erilaisia ilmenemismuotoja peruskoulun ensimmäisen luokan oppilaiden kanssa verrattuna lukion abiturientteihin?

5.3 Tutkimuksen eettinen toteutus

Tutkielma on toteutettu tutkimuseettisen neuvottelukunnan määrittämän hyvän tieteellisen käytännön mukaisesti. Hyvän tieteellisen käytännön peruseriaatteita ovat luotettavuus, rehellisyys, arvostus ja vastuunkanto (TENK, 2023, s.11). Tutkielmassani näkyy nämä kaikki neljä arvoa. Olen käsitellyt tutkimuksen tuloksia avoimesti ja tehnyt tutkimusprosessini näkyväksi. Olen osoittanut myös arvostusta kollegoita kohtaan merkitsemällä lähdeviitteet huolellisesti ja asianmukaisesti.

Käytin tutkielmassani valmista aineistoa Aila-tietoarkistosta, joten minun ei tarvinnut kerätä erillisiä tutkimuslupia aineistoon osallistuneilta henkilöiltä. Olen tuonut tutkielmassa esille aineiston alkuperäisen kerääjän ja antanut hänelle aineistosta tunnustusta. Olen pitänyt aineiston itselläni tallessa, eikä se ole ollut ulkopuolisille saatavilla. Olen hävittänyt aineiston ja siitä kerätyt tiedot asianmukaisella tavalla tutkielmani valmistuttua.

Tuomi ja Sarajärvi (2018) nostavat laadullisessa tutkimuksessa tukijan pyrkimykseksi ymmärtää tutkittavien asioiden merkityksellisyys tutkittaville. Tutkijan tulee jatkuvasti ymmärtää tutkittavien näkökulma aiheeseen tuloksia analysoidessa ja johtopäätöksiä muodostaessa. Juutin ja Puusan (2020) mukaan ihmisten subjektiivisten näkemysten tarkastelu aiheuttaa omanlaisensa haasteen laadullisen tutkimuksen uskottavuudelle ja luotettavuudelle, koska niille ei ole olemassa selkeää objektiivista mittaria. On huomioitava, että tutkielmani haastateltavat kertovat omista kokemuksistaan heidän subjektiivisesta näkökulmastaan. Jos vastaajana olisi ollut joku toinen luokan oppilasta, olisi kertomus opettajan opetuksesta saattanut olla erilainen.

6 LÄHTEET

- Antikainen, A., Rinne, R. & Koski, L. (2021). *Kasvatussosiologia*. PS-kustannus.
- Benjamin, S. (2.11.2023). Nuorten hyvinvoinnin avaimet: turva, rakkaus ja yhteenkuuluvuus. Blogiteksti. Pelastakaa lapset.fi.
<https://www.pelastakaa lapset.fi/ajankohtaista/nuorten-hyvinvoinnin-avaimet-turva-rakkaus-ja-yhteenkuuluvuus/>
- Fornaciari, A. (2022). *Opettajat ja kansalaiskasvatuksen haasteet*.
Teoksessa Rautiainen, M., Hiljanen, M. & Männistö, P. (toim.) (2022). *Lupaus paremmasta. Demokratia ja koulu Suomessa*. (s.141–163) Into Kustannus Oy.
- Haavio, M. H. (1969). *Opettajapersoonallisuus*. K.J. Gummerus Oy.
- Heininen, E., Siilin, S., & Valkonen, T. (2020). *Huumori työnohjaajan ja ohjattavan vuorovaikutuksessa*. Työelämän Tutkimus (Verkkoaineisto), 18(1).
<https://doi.org/10.37455/tt.90570>
- Juuti, P. & Puusa, A. (2020). *Laadullisen tutkimuksen näkökulmat ja menetelmät*. Gaudeamus Oy.
- Kristiansson, J. (2022). *Oppilaiden valtaistuminen ja demokratiakasvatus*.
Teoksessa Rautiainen, M., Hiljanen, M. & Männistö, P. (toim.) (2022). *Lupaus paremmasta. Demokratia ja koulu Suomessa*. (s. 193–217) Into Kustannus Oy.
- Kuula, M. (2021). *"Tuon opettajan asenne, sanat, katseet ja hyväksyntä, ne ovat kantaneet jossakin sisimmässäni minua läpi elämän": Merkittävät opettajakokemukset ja kokemusten vaikutukset*. Pro gradu -tutkielma, Tampereen yliopisto.
- Lauretsalo, J. (2018). *Mun täytyy olla se ammattilainen joka löytää siit lapsesta hyvän – PEDAGOGINEN RAKKAUS OSANA OPETTAJAN TYÖN TARKOITUSTA*. Pro gradu -tutkielma. Kasvatustieteiden tiedekunta, Turun yliopisto, Rauman yksikkö. <https://urn.fi/URN:NBN:fi-fe2018051424065>
- Määttä, K. & Uusiautti, S. (2014). *Rakkaus. Tunteita, taitoja, tekoja*. Kirjapaja.

- Opetusalan ammattijärjestö OAJ (2014, Viitattu 22.4.2024) *Opettajan arvot ja eettiset periaatteet*.
<https://www.oaj.fi/arjessa/opetustyon-eettiset-periaatteet/opettajan-arvot-ja-eettiset-periaatteet/>
- Opetusalan ammattijärjestö OAJ (28.1.2017) *Comeniuksen vala*. Opetusalan eettinen neuvottelukunta. Neuvottelukunnan kannanotot ja julkaisut.
https://www.oaj.fi/contentassets/7319e41ad02946cd99cfa3a437e36a55/comeniuksen_vala_fi_28012017.pdf
- Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet. POPS. (2014). Määräykset ja ohjeet 2014:96. Opetushallitus, Helsinki.
https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/perusopetuksen_opetussuunnitelman_perusteet_2014.pdf
- Pusa, M.-K. (2023). *”Minulla oli luokassa turvallinen olo”*: Lapsuuden pelot ja turvallinen opettajuus. Kasvatustieteiden kandidaatintutkielma. Tampereen yliopisto. <https://urn.fi/URN:NBN:fi:tuni-202304204023>
- Salonen, K. (2006). *Pedagoginen rakkausko vastaus parempaan huomiseen? Pedagoginen rakkaus käsitteenä ja opettajan toimintana*. Kehittämishankeraportti, Jyväskylän ammattikorkeakoulu.
<https://urn.fi/URN:NBN:fi:jamk-62>
- Solasaari, U. (2003). *Rakkaus ja arvot kasvattavat persoonan – Max Schelerin kasvatustilosophiaa*. [Väitöskirja] Yliopistopaino, Helsinki.
<http://urn.fi/URN:ISBN:952-10-0798-2>
- Skinnari, S. (2004a). *Neutraali opettajuus on vain myytti – ihanteeksi pedagoginen rakkaus*. *Aikuiskasvatus* 24(3), 275–276.
<https://doi.org/10.33336/aik.93579>
- Skinnari, S. (2004b). *Pedagoginen rakkaus ja ihmisen idea aikuiskasvatuksen haasteina*. *Aikuiskasvatus*, 24(2), 154–163.
<https://doi.org/10.33336/aik.93555>
- Skinnari, S. (2004c). *Pedagoginen rakkaus. Kasvattaja elämän tarkoituksen ja ihmisen arvoituksen äärellä*. PS-kustannus.
- Strickland, M. J., & Marinak, B. A. (2016). *Not Just Talk, But a “Dance”! How Kindergarten Teachers Opened and Closed Spaces for Teacher–Child Authentic Dialogue*. *Early Childhood Education Journal*, 44(6), 613–621.
<https://doi.org/10.1007/s10643-015-0750-1>

- Tirri, K. & Kuusisto, E. (2019). *Opettajan ammattietiikkaa oppimassa*. Gaudeamus Oy.
- Tomperi, T., Hanki, K., Hämeenniemi, K., Hämäri, S., Isopahkala, S., Rissanen, I. & Saurama, A. (2022). *Dialogi- ja tunnetaidot opetuksessa*. Oppaat ja käsikirjat 2022:1. Opetushallitus.
https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/Dialogi_ja_tunnetaidot_opetuksessa.pdf
- Tuomi, J. & Sarajärvi, A. (2018). *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi* (Uudistettu laitos). Tammi.
- Tutkimuseettinen neuvottelukunta TENK. (2023). *Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsitteleminen Suomessa*. Tutkimuseettisen neuvottelukunnan julkaisuja 2/2023. https://tenk.fi/sites/default/files/2023-03/HTK-ohje_2023.pdf
- Törmä, S. (2003a). *Opettaja arvojen rakentajana ja oppimiskokemusten tulkitsijana*. Teoksessa Vuorikoski, M., Törmä, S. & Viskari, S. (toim.) (2003). *Opettajan vaiettu valta*. (s. 83–107) Kirjakas Ky
- Törmä, S. (2003b). *Piilo-opetussuunnitelman jäljillä*. Teoksessa Vuorikoski, M., Törmä, S. & Viskari, S. (toim.) (2003). *Opettajan vaiettu valta*. (s. 109–130) Kirjakas Ky
- Valo, M. (2023) *Opettajakuvan ja opettajaideaalin ilmeneminen opettajamuistoissa: Opettajamuistoja 1940-luvulta 2010-luvulle*. Kasvatustieteiden kandidaatintutkielma. Tampereen yliopisto.
<https://urn.fi/URN:NBN:fi:tuni-202303142914>
- Valonen, P. (2019). *Peilinä pedagoginen rakkaus. Lähihoitajaopiskelijoiden mielikuvia ohjauksesta*. Pro gradu -tutkielma. Kasvatustieteiden ja kulttuurin tiedekunta, Tampereen yliopisto.
<https://urn.fi/URN:NBN:fi:tuni-201907042433>
- Vihuri, V. (2021) *Opettajan tunnetuki peruskoulun opettajamuistoissa*. Julkaisematon kasvatustieteen kandidaatin tutkielma. Jyväskylän yliopisto.
- Viskari, S. (2003). *Pedagogisen rakkauden mahdollisuus*. Teoksessa Vuorikoski, M., Törmä, S. & Viskari, S. (toim.) (2003). *Opettajan vaiettu valta*. (s. 155–180) Kirjakas Ky.
- Värri, V.-M. (2004). *Hyvä kasvatustiede – kasvatustiede hyvään. Dialogisen*

kasvatuksen filosofinen tarkastelu vanhemmuuden näkökulmasta.

[Väitöskirja] Tampere University Press.

<https://urn.fi/URN:ISBN:951-44-5558-4>

Wihersaari, J. (2010). *Kohtaaminen – opettajuuden ydin?* [Väitöskirja]

Tampere University Press. <https://urn.fi/urn:isbn:978-951-44-8310-3>

Yeager, D. S., & Dweck, C. S. (2020). *What Can Be Learned From Growth Mindset Controversies?* *The American Psychologist*, 75(9), 1269–1284.

<https://doi.org/10.1037/amp0000794>

7 LITTEET

7.1 LIITE 1. Myönteiset kokemukset: Miten opettajan pedagoginen rakkaus tai rakkauden puute välittyy opettajamuistoissa?

Alkuperäisilmaukset	Pelkistetyt ilmaukset	Alaluokat	Yläluokat	Pääluokka
"Tiukka mutta lempeä ja johdonmukainen opetus" (Vastaaaja 1)	Tasapainoinen opetus, lempeä mutta tiukka	Opetuksen kuvailu	Oppimisilmapiiri ja opetus	PEDAGOGINEN RAKKAUS ILMENEE
"Opettajani oli oikein kovaääninen, räväkkä ja tiukka, mutta hyvántahtoinen...oli hirveän tärkeä minulle ja juuri oikea opettamaan rajoja. Hän vaati ja palkitsi" (Vastaaaja 4)	tiukka, mutta hyvántahtoinen luonne Tärkeä minulle Opettaa rajoja Vaatii ja palkitsee	Opettajan luonnehdinta Rajojen asettaminen	Opettajapersoonallisuus Auktoriteetti ja rajojen asettaminen	PEDAGOGINEN RAKKAUS ILMENEE
"Minä olen keskusteleva ja asioita (monelta kantilta) pohtiva, ja opettaja tuntui arvostavan tapaan, jota useat muut opettajat pitivät ärsyttävänä... kertoi uskoneensa onnistumiseeni... oli ehkä ensimmäinen opettaja, jonka koin uskovan minuun" (Vastaaaja 5)	Opettaja arvosti tapaan ajatella Kannustava palaute Opettaja uskoi minuun	Oppilaan vahvuuksien tunnistaminen Kannustaminen ja oppilaaseen uskominen	Oppilaan kohtaaminen ja vuorovaikutus Oppimisilmapiiri ja opetus	PEDAGOGINEN RAKKAUS ILMENEE
"Hän myös uskoi kirjoittajan kykyihini, vaikka olikin tiukka arvostelija. Siksi jaksoin pitää yllä unelmaani toimittajan ammatista...Hän myös antoi mallin ihmisestä, joka sanoi rohkeasti mielipiteensä eikä pelännyt olla eri mieltä." (vastaaaja 6)	Opettaja uskoi kykyihini Motivoi tavoittelemaan unelmiani Opettaja toimi roolimallina	Kannustaminen ja oppilaaseen uskominen Motivoi kehittämään itseäni Yhteiskunnallinen roolimalli	Oppimisilmapiiri ja opetus Opettajapersoonallisuus	PEDAGOGINEN RAKKAUS ILMENEE
"Opettaja oli sydämellinen ja hänestä huokui selkeästi se, että hän välitti meistä oppilaista ja hänen johdollaan luokkamme yhteishenki kasvoi todella hyväksi. Opettaja näki meissä kaikissa jotain hyvää...hänen sanansa ja	Opettaja oli sydämellinen Välitti aidosti oppilaistaan Hyvän yhteishengen luominen Opettaja näki kaikissa oppilaissa hyvää	Opettajan luonnehdinta Aito välittäminen Turvallisen ilmapiirin luominen	Opettajapersoonallisuus Oppilaan kohtaaminen ja vuorovaikutus	PEDAGOGINEN RAKKAUS ILMENEE

<i>välittämisensä vaikuttivat meihin kaikkiin vahvistaen itsevarmuuttamme" (Vastaja 7)</i>	Sanat ja välittäminen vahvistivat itsevarmuuttamme	Oppilaan vahvuuksien tunnistaminen Kannustaminen ja oppilaaseen uskominen	Oppimisilmapiiri ja opetus	
<i>"Opettaja oli huumorintajuinen, mukaansa tempaava sekä hän otti kaikki oppilaansa huomioon... hän jaksoi nähdä vaivaa järjestää tällaisia tunteja." (Vastaja 10)</i>	Huumorintajuinen ja mukaansa tempaava persoona Opettaja otti kaikki oppilaat huomioon Ylimääräinen vaivannäkö erilaisten oppituntien järjestämisessä	Opettajan luonnehdinta Tasa-arvoinen kohtelu Oppilaslähtöinen opetus ja sen järjestäminen	Opettajapersoonallisuus Auktoriteetti ja rajojen asettaminen Oppimisilmapiiri ja opetus	PEDAGOGINEN RAKKAUS ILMENEÄ
<i>"Olin opettajien luottohenkilö... Opettaja tuli koululta pyörällä 5 kilometriä meille ja kysyi vanhemmilta, laskisivatko he minut." (Vastaja 9)</i>	Opettaja osoitti luottamusta Käytti omaa vapaa-aikaansa oppilaasta huolehtimiseen	Hyvä oppilastuntemus Kannustaminen ja oppilaaseen uskominen	Oppilaan kohtaaminen ja vuorovaikutus Oppimisilmapiiri ja opetus	PEDAGOGINEN RAKKAUS ILMENEÄ
<i>"Hänen otteensa oli hyvin valmentajahenkkinen ja hän vaati paljon. Toisaalta hän oli alati hymyilevä viiksiniekka, joka heitteli vitsejä ja hihitteli... Hänen uskonsa ja kannustuksensa sai minut hyväksymään arkuuteni ja punastumiseni" (Vastaja 11)</i>	Valmentajahenkkinen opetus Hymyilevä viiksiniekka Positiivinen palaute ja kannustus auttoivat minua	Opettajan luonnehdinta Huumori Kannustaminen ja oppilaaseen uskominen	Opettajapersoonallisuus Oppilaan kohtaaminen ja vuorovaikutus Oppimisilmapiiri ja opetus	PEDAGOGINEN RAKKAUS ILMENEÄ
<i>"Hän oli aina iloinen ja hyväntuulinen. Tunnilla tuli myös itse hyvälle tuulelle kun tarinat lumosivat kuulijan." (Vastaja 12)</i>	Iloinen ja hyväntuulinen Tunnilla tuli hyvälle tuulelle	Opettajan luonnehdinta Turvallisen ilmapiirin luominen	Opettajapersoonallisuus Oppimisilmapiiri ja opetus	PEDAGOGINEN RAKKAUS ILMENEÄ
<i>"Mutta kansakoulussa oli aivan upea miesopettaja. Varmasti hän tiesi köyhän kotimme ja isättömyydenkin... Tuon opettaja sanoi monta kertaa kun toisen köyhän tytön kanssa lauloimme, että "ihan kuin enkelit laulaisivat"... Tuon opettajan asenne, sanat, katseet ja hyväksyntä, ne ovat kantaneet jossakin sisimmässäni minua läpi elämän. Minä osasin jotain ja hyvin. Ja onnistuin." (Vastaja 13)</i>	Opettaja tunsi oppilaidensa taustat Opettaja tunnisti vahvuuteni Henkilökohtainen ja kannustava palaute Aito välittäminen ja rohkaiseminen	Hyvä oppilastuntemus Oppilaan vahvuuksien tunnistaminen Kannustaminen ja oppilaaseen uskominen Aito välittäminen	Oppilaan kohtaaminen ja vuorovaikutus Oppimisilmapiiri ja opetus	PEDAGOGINEN RAKKAUS ILMENEÄ

<p>"Kaikessa opetuksessa, minä huomasin ja arvostin tämän opettajan kannustusta." (Vastaja 15)</p>	<p>Kannustava palaute oppilaan huomioiminen</p>	<p>Kannustaminen ja oppilaaseen uskominen Aito välittäminen</p>	<p>Oppimisilmapiiri ja opetus Oppilaan kohtaaminen ja vuorovaikutus</p>	<p>PEDAGOGINEN RAKKAUS ILMENEE</p>
<p>"empaattiseksi, joustavaksi ja ihmiseksi, joka näki paljon vaivaa muiden hyvinvoinnin eteen. Hän myös aidosti välitti oppilaistaan ja hän yritti tukea jokaista ja aina jaksoi tsemppata.... Tätä opettajaa voisin pitää myös yhtenä kasvattajana, kun hän oli henkilö, joka halusi aidosti minun parasta ja puhui minulle myös järkeä monessa otteessa. Hän oli erittäin positiivinen ja rakastava henkilö, joka tarpeen vaatiessa ymmärsi jos kaikki ei ollut hyvin ja osasi suhtautua tilanteisiin empaattisesti...Itse olin hieman uhmakas tässä iässä ja hän osasi käsitellä minua erittäin hyvin ja uskon, että hänellä oli suuri vaikutus siihen millainen ihminen minusta on muovautunut...Hän antoi aina hyvää palautetta kun onnistuin ja jos en ollut lukenut niin hyvin kokeeseen ja sain huonomman arvosanan, hän sanoi että uskoo minun pystyvän parempaan ja haluaa, että teen parhaani...Jos oli vähääkään kiusaamista niin hän puuttui erittäin ankarasti siihen." (vastaja 16)</p>	<p>Empaattinen, joustava, kannustava, positiivinen, rakastava Välitti aidosti oppilaistaan Tuki ja tsemppasi Kasvatuksellinen henkilö Halusi muiden parasta Osasi suhtautua tilanteisiin niihin kuuluvalla tavalla Osasi käsitellä uhmakkuutta Positiivinen palaute Uskoi minun pystyvän parempaan Puuttui kiusaamiseen</p>	<p>Opettajan luonnehdinta Aito välittäminen Kannustaminen ja oppilaaseen uskominen Yhteiskunnallinen roolimalli Tilannetaju Rajojen asettaminen Tasa-arvoinen kohtelu</p>	<p>Opettajapersoonallisuus Oppilaan kohtaaminen ja vuorovaikutus Oppimisilmapiiri ja opetus Auktoriteetti ja rajojen asettaminen</p>	<p>PEDAGOGINEN RAKKAUS ILMENEE</p>
<p>"Merkittävimpinä ominaisuuksina hänessä pidinkin ymmärtävää ja huolehtivaa otetta jokaiseen oppilaaseen...antoi myös vaihtoehtoja toteuttaa tehtävät itselle sopivimmalla tavalla...Kyseisen opettajan toiminnasta välittyikin hyvin se, että hän ei ollut koulussa "vain töissä" vaan jakamassa tietoa omasta intohimostaan...Uskon kuitenkin</p>	<p>Ymmärtävä ja huolehtiva ote Mahdollisti yksilölliset opetusjärjestelyt Intohimo työtä kohtaan välittyi Vaikutti minäpystyvyyteeni ja antoi itsevarmuutta</p>	<p>Opettajan luonnehdinta Opetuksen eriyttäminen Kannustaminen ja oppilaaseen uskominen</p>	<p>Opettajapersoonallisuus Oppimisilmapiiri ja opetus</p>	<p>PEDAGOGINEN RAKKAUS ILMENEE</p>

<i>opettajan vaikuttaneen tämän lisäksi myös runsaasti omaan kokemukseeni minäpystyvyydestä ja antanut itsevarmuutta siihen, että pystyn oppimaan mitä tahansa, jos vain tahtoa on" (vastaaja 19)</i>				
<i>"Hän oli rauhallinen, kiltti, hymyilevä ja jokaisen huomioiva opettaja...kehotti minua viittaamaan enemmän ja uskaltamaan näyttää taitoni...sain olla koulussa oma itseni ja edetä sosiaalisesti omaan tahtiin... osasi kannustaa minua kehomalla onnistumisia, mutta myös vaatimalla keskittymistä ja kunnolla tekemistä...Opettaja oli lämmin ja koin, että hän todella välitti meistä oppilaista...luotti meidän pystyvyyteemme...minulla oli luokassa turvallinen olo...opettaja tuntui läheiseltä" (Vastaaja 20)</i>	Rauhallinen, kiltti, hymyilevä, muut huomioiva Rohkaisi viittaamaan ja näyttämään taitojani Antoi minun olla oma itseni Kannusti ja vaati Hän välitti oppilaistaan Luotti pystyvyyteemme Turvallinen olo Tuntui läheiseltä	Opettajan luonnehdinta Oppilaan vahvuuksien tunnistaminen Kannustaminen ja oppilaaseen uskominen Aito välittäminen Turvallisuus	Opettajapersoonallisuus Oppilaan kohtaaminen ja vuorovaikutus Oppimisilmapiiri ja opetus	PEDAGOGINEN RAKKAUS ILMENE
<i>"silloinen opettaja ei huolinut minua koulujen välisiin kilpailuihin...toinen opettaja kehui ja kannusti minua, sanoen että olen erittäin lahjakas urheilija, monessakin lajissa." (Vastaaja 22)</i>	Kehui ja kannusti Piti oppilaan puolia	Kannustaminen ja oppilaaseen uskominen Aito välittäminen	Oppimisilmapiiri ja opetus Oppilaan kohtaaminen ja vuorovaikutus	PEDAGOGINEN RAKKAUS ILMENE
<i>"hän oli ensimmäinen aikuinen ihminen, joka näki minussa jotain erityistä lahjakkuutta...hän kuunteli tarkasti mitä sanoin ja kehui vastauksiani. Hän näki minut." (Vastaaja 23)</i>	Tunnisti lahjakkuuteni Kuunteli tarkasti Kehuminen Näki minut	Oppilaan vahvuuksien tunnistaminen Aito välittäminen	Oppilaan kohtaaminen ja vuorovaikutus	PEDAGOGINEN RAKKAUS ILMENE
<i>"Olin niin otettu siitä, että opettaja ymmärsi minun olevan lahjakas muulla tavalla, kuin hänen aineessaan, ja että hän osasi arvostaa siitä." (Vastaaja 24)</i>	Ymmärsi ja arvosti lahjakkuuttani muissa aineissa	Oppilaan vahvuuksien tunnistaminen Hyvä oppilastuntemus	Oppilaan kohtaaminen ja vuorovaikutus	PEDAGOGINEN RAKKAUS ILMENE
<i>"erittäin motivoiva ja kannustava opettaja joka teki minulle henkilökohtaisen lukupäiväkirjan ja kannusti</i>	Motivoiva ja kannustava opettaja Henkilökohtainen opastaminen	Opettajan luonnehdinta Opetuksen eriyttäminen	Opettajapersoonallisuus Oppimisilmapiiri ja opetus	PEDAGOGINEN RAKKAUS ILMENE

<p>vain lukemaan enemmän...opettaja palkitsi minut "vuoden tsempparina" tähden muotoisella kynttilällä...opettajani tsemppauksen ja ohjauksen avulla olin jouluna luokkani innokkaampia ja sujuvampia lukijoita...Hän opetti minua uskomaan itseeni ja että mahdottomiltakin tuntuvat asiat voivat onnistua motivaation ja sinnikkään harjoittelun avulla." (vastaaja 26)</p>	<p>Hänen tsemppauksensa motivoi Palkitsi "vuoden tsempparina" Loi uskoa itseeni ja omiin kykyihin Opetti uskomaan itseeni</p>	<p>Kannustaminen ja oppilaaseen uskominen Henkisen kasvun edistäminen</p>		
<p>"Hän oli sopivan tiukka ja reilu... Kommentoin omaa pituuttani jotenkin kirpeästi. Opettaja sanoi, että "missinmittainenhan sinä olet"...opettaja maalaisjärkinen ja kannustava kommentti on kantanut." (Vastaaja 27)</p>	<p>Sopivan tiukka ja reilu Opettaja kehui minua Kannustava kommentti vahvisti itsetuntoa</p>	<p>Opettajan luonnehdinta Hyvä oppilastuntemus Henkisen kasvun edistäminen</p>	<p>Opettajapersoonallisuus Oppilaan kohtaaminen ja vuorovaikutus</p>	<p>PEDAGOGINEN RAKKAUS ILMENEE</p>
<p>"Jos joku meistä tytöistä ei uskaltanut tehdä jotain liikettä esim nojapuilla, se ei tullut ongelmaksi. Ketään ei arvosteltu tästä syystä, vaan hän sanoi, että ehkä ensi kerralla uskallat...jokainen sai huomiota sekä vastaukset mieltä askarruttaviin kysymyksiin telivoimisteluopettajalta." (Vastaaja 28)</p>	<p>Ei arvostellut epäonnistumisesta, Rohkaisi yrittämään uudestaan, Kaikki huomioitiin</p>	<p>Turvallisen ilmapiirin luominen Kannustaminen ja oppilaaseen uskominen</p>	<p>Oppimisilmapiiri ja opetus Oppilaan kohtaaminen ja vuorovaikutus</p>	<p>PEDAGOGINEN RAKKAUS ILMENEE</p>
<p>"Opettajani oli tiukka, huumorin tajuinen, pätevä ja kumminkin todella ystävällinen. Hänen opetuksensa oli ammattitaitoista ja hän oli pätevä pitämään kuria...Kaikille oli selvillä pelisäännöt kuinka käyttäydytään ja huonosta käytöksestä rankaistiin välittömästi...oli aina huumoria mukana, eikä hän epäröinyt pitää itseään välillä naurunalaisena. Hän käyttäytyi aina niinkuin toivo meidän käyttäytyvän...opettaja palkitsi</p>	<p>Tiukka, huumorintajuinen, pätevä, ystävällinen Ammattitaitoinen opetus Selkeät pelisäännöt ja kuri Huumori Esimerkillinen käyttäytyminen, roolimalli Palkitseminen hyvästä suorituksesta</p>	<p>Opettajan luonnehdinta Oppilaslähtöinen opetus ja sen järjestäminen Rajojen asettaminen Huumori Yhteiskunnallinen roolimalli ja kasvattaja Positiivisen korostaminen arvioinnissa</p>	<p>Opettajapersoonallisuus Oppimisilmapiiri ja opetus Auktoriteetti ja rajojen asettaminen Oppilaan kohtaaminen ja vuorovaikutus</p>	<p>PEDAGOGINEN RAKKAUS ILMENEE</p>

<i>kaikkia jotka olivat toimineet esimerkillisesti." (Vastaaja 29)</i>				
<i>"Hän oli tiukka ja piti napakan otteen oppilaisiin, mutta tulin hänen kanssaan hyvin juttuun. Hän osasi kertoa asiat juuri niin, että meni minun jakeluun ja osasi inspiroida ja tukea. Opettajani mahtavan opetustyylin ja asenteen ansiosta matikantunnit oli kivoja ja jaksoin keskittyä ja oppia!" (Vastaaja 30)</i>	Tiukka, napakka ote oppilaisiin Helposti ymmärrettävä opetus Osasi inspiroida ja tukea Teki tunneista motivoivia Loi oppimisen kokemuksia	Rajojen asettaminen Oppilaslähtöinen opetus ja sen järjestäminen Motivoi oppimaan	Auktoriteetti ja rajojen asettaminen Oppimisilmapiiri ja opetus	PEDAGOGINEN RAKKAUS ILMENEÉ
<i>"Lukion ranskankielen opettajani oli positiivinen kokemus: hän tuki paitsi lukioaikana esimerkillään siitä, millaista on olla ystävällinen ja toiset huomioiva ihminen ja opetustyyllillään toi happea ja hauskuutta opiskeluarkeen" (Vastaaja 31)</i>	Esimerkillinen roolimalli Ystävällinen ja muut huomioiva Teki opiskelusta hauskaa	Yhteiskunnallinen roolimalli ja kasvattaja Opettajan luonnehdinta Motivoi oppimaan	Opettajapersoonallisuus Oppimisilmapiiri ja opetus	PEDAGOGINEN RAKKAUS ILMENEÉ
<i>"hän onnistui olemaan yhtä aikaa kunnioitusta herättävä auktoriteetti ja silti lempeä ja turvallinen hahmo. Ehkä siihen turvallisuuteen vaikutti opettajan tapa ojentaa oppilaita tehdyistä vääryyksistä. Opettaja kävi huutamatta tiukan puhuttelun, jossa hän selitti, miten tietty teko tai tapa toimia on väärin ja mitä tulisi tehdä, jotta jatkossa toimisi oikein. Näin myöhemmin häntä miettiessäni ymmärrän opettajan suuren viisauden. Hän ei koskaan moittinut oppilasta pahaksi tai väärälaiseksi. Hän rajasi ojentamiset selkeästi tiettyihin tekoihin saamalla kyllä aikaan varmasti ansaittua syyllisyyttä...Meille oppilaille jotenkin annettiin selkeästi mahdollisuus oppia paremmiksi toimimalla toisin. Ei tullut tunnetta siitä, että on huono, epäonnistunut ja kelvoton oppilas." (Vastaaja 32)</i>	Kunnioitusta herättävä auktoriteetti, lempeä ja turvallinen aikuinen Ojensi vääryyksistä puhuttelulla Kritiikki kohdistui tekoihin, ei henkilöihin Annettiin mahdollisuus oppia virheistä ilman tuomitsemista	Opettajan luonnehdinta Rajojen asettaminen Kannustaminen ja oppilaaseen uskominen Henkisen kasvun tukeminen	Opettajapersoonallisuus Auktoriteetti ja rajojen asettaminen Oppimisilmapiiri ja opetus	PEDAGOGINEN RAKKAUS ILMENEÉ

7.2 **LIITE 2.** Kielteiset kokemukset: Miten opettajan pedagoginen rakkaus tai rakkauden puute välittyy opettajamuistoissa?

Alkuperäisilmaukset	Pelkistetyt ilmaukset	Alaluokat	Yläluokka	Pääluokka
"Mies ei puhunut suomen sanaa ja minä oppinut mitään. Ajattelin olenko minä niin paljon tyhmempi kuin muut joka oppii ja osaa." (Vastaja 2)	Opettajan vaatimustaso ei vastannut osaamistasoani Ajattelin olevani tyhmä	Heikko oppilastuntemus ja opetus	Oppimisilmapiiri	PEDAGOGISEN RAKKAUDEN PUUTE ILMENEET
"Opettaja kertoi jotain Egyptistä, tuli minun vuoroni vastata ja suustani tuli EPYKTI. Opettaja huusi ULOS, äläkä tule takaisin ennen kuin osaat sanoa Egypti" (Vastaja 3)	Väärästä vastauksesta rankaiseminen huutamalla ja luokasta poistamisella	Palaute ei kytköksissä tapahtumiin	Kurinpidollisten toimien ennakoimattomuus	PEDAGOGISEN RAKKAUDEN PUUTE ILMENEET
"opettaja ei voinyt minua sietää - ja hän myös julkeasti näytti sen" (Vastaja 5)	Hän näytti yleisesti ettei pitänyt minusta	Henkilökohtaisen mielipiteen näyttäminen Julkinen nöyryyttäminen	Vuorovaikutus Vallan väärinkäyttö	PEDAGOGISEN RAKKAUDEN PUUTE ILMENEET
"Punaisella kuulakärkikynällä kirjoitettu kommentti aineeseen ja sen jälkeen tyrmäävä arvosana: kuusi ja puoli. Yhtään plussaa ei aineen marginaalista löydy. Perhana, ylioppilaskirjoitukset ovat keväällä ja olen ysien ja kymppien kirjoittaja... Eläkeikää lähestyvä äidinkielenopettaja tunsu jokaisen oppilaan taustat ja saattoi sen perusteella sitoa julkisen palautteensa henkilökohtaisiin kommentteihin... ei aina niin objektiivinen ja puolueeton" (Vastaja 6)	Arviointi perustui kritiikkiin, ei mitään positiivista Julkisen palautteen sitominen henkilökohtaisiin kommentteihin negatiivisessa sävyssä subjektiivinen ja puolueellinen	Epämotivoiva arviointi Kommentoinnin kohdistuminen henkilökohtaisiin ominaisuuksiin Subjektiivisuus, puolueellisuus	Oppimisilmapiiri Vallan väärinkäyttö Opettajapersoonallisuus ja arvomaailma	PEDAGOGISEN RAKKAUDEN PUUTE ILMENEET
"Hänen toimintaansa leimasi epäoikeudenmukaisuus. Hänellä oli suosikkioppilaita ja niitä, jotka olivat usein hänen rankaisutoimiensa tai vähintäänkin tyytymättämyytensä	Epäoikeudenmukainen toiminta, Oppilaiden suosiminen	Oppilaiden epätasa-arvoinen kohtelu	Vallan väärinkäyttö	PEDAGOGISEN RAKKAUDEN PUUTE ILMENEET

<p>ä kohteena. Suosioon pääsi osaamalla asioita, joita hän ei ollut opettanut tai erityisesti syntymällä suurten talojen lapsiksi.... Oppilaiden sättiminen ja häpäiseminen luokan edessä oli yksi hänen tavoistaan kasvattaa...Jos suosikkioppilas syytti toista jostakin teosta, se toinen oli syyllinen...Oli näyttöä tai ei, kenellekään ei jäänyt epäselväksi, mitä mieltä opettaja oli syytetyn syyllisyydestä...opin, että aikuiset ihmiset eivät ole aina oikeassa eikä heihin kannata myöskään aina luottaa" (vastaaja 8)</p>	<p>Ja arvottaminen kotitaustojen perusteella, Sättiminen ja häpäiseminen, Julkinen nolaaminen, Ei välittänyt oikeasta tapahtumien kulusta, Epäluotettava ja epäreilu aikuisen malli</p>	<p>Julkinen nöyryyttäminen rankaisukeinona subjektiivisuus, puolueellisuus huono roolimalli</p>	<p>Kurinpidollisten toimien ennakoimattomuus Opettajapersoonallisuus ja arvomaailma</p>	
<p>"Kun kerran koulupäivä päättyi, unohdin hyvästellä opettajaa. Huusin koulutoverilleni Eetulle: " Odota, käyn hyvästelemässä [Miesopettajan kokonimi]." Opettaja kuuli huutoni avoimesta ikkunasta. Kun menin opettajan huoneeseen ja yritin kätellä, niin opettaja ei tarjonnut kättä ja oli hiljaa. Ajattelin itsekseni, mitähän pahaa minä olen tehnyt. Kun sitten aamulla menin kouluun, piti opettaja aamuhartauden jälkeen nuhtelun huonosta käyttäytymisestä ja seisotti kaksi tuntia. (Vastaaja 14)</p>	<p>Opettaja käyttäytyi etäisesti, enkä tiennyt siihen syytä Koin tehneeni jotain pahaa Opettaja rankaisi aamulla huonosta käytöksestä (opettajan nimen käytöstä)</p>	<p>Opettajan luonnehdinta Opettajan toiminnan arvaamattomuus</p>	<p>Opettajapersoonallisuus ja arvot Kurinpidollisten toimien ennakoimattomuus</p>	<p>PEDAGOGISEN RAKKAUDEN PUUTE ILMENEET</p>
<p>"hän pilkkasi minua luokan edessä, että näytän marsulta, kun olin pistänyt monta palaa suuhun kerralla ja hän demonstroi tätä luokan edessä...opettaja oli nuori mies, joka oli kokoajan hieman vihainen ja hän yritti huumorilla olla ystävällinen, mutta mielestäni hän menetti sillä auktoriteettiansamansa ja hän liikaa piikitteli opiskelijoita, jos he ei eivät osanneet tehdä." (Vastaaja 17)</p>	<p>Pilkkasi minua luokan edessä, Nuori mies, vihainen Yritti huumorilla olla ystävällinen, mutta menetti auktoriteettiansamansa Piikitteli oppilaita heidän osaamattomuudestaan</p>	<p>Oppilaan nolaaminen Opettajan luonnehdinta Huumorin väärinkäyttö</p>	<p>Vallan väärinkäyttö Opettajapersoonallisuus ja arvomaailma Vuorovaikutus</p>	<p>PEDAGOGISEN RAKKAUDEN PUUTE ILMENEET</p>
<p>"jossa "Opettaja" pisti pojat saliin ja pyöritti paksua lehmänkettinkä ja totesi, jos et</p>	<p>Fyysisen vaaran uhka Arvaamaton toiminta</p>	<p>Turvattomuus</p>	<p>Oppimisilmapiiri</p>	<p>PEDAGOGISEN RAKKAUDEN</p>

<i>hyppää, murtukoon nilkat." (Vastaaja 18)</i>		Opettajan toiminnan arvaamattomuus	Kurinpidollisten toimien ennakoimattomuus	PUUTE ILMENE
<i>"Opettajallani oli selkeät omat suosikkinsa, joita hän usein korosti puheissaan, sekä oppilaat, joista hän ei niin välittänyt...muistan jo pienestä pitäen saaneeni hieman ikäviä kommentteja... Sain kuulla opettajalta olevani kömpelö, ja että silmäni ja käteni eivät tee tarpeeksi yhteistyötä...Opettajalla oli kuitenkin tapana huumorin varjolla nostaa joidenkin oppilaiden epäonnistumiset esille esimerkiksi äidinkielen tunneilla." (Vastaaja 21)</i>	Oppilaiden suosiminen Ilkeä kommentointi Epäonnistumisen kommentointi huumorin varjolla	Oppilaiden epätasa-arvoinen kohtelu Epämotivoiva arviointi Huumorin väärinkäyttö	Vallan väärinkäyttö Oppimisilmapiiri Vuorovaikutus	PEDAGOGISEN RAKKAUDEN PUUTE ILMENE
<i>"kerran voitin korkeushypyn karsinnat, mutta silloinen opettajani ei huolinut minua koulujen välisiin kilpailuihin sillä perusteella, että "kompastuin omiin jalkoihini". (Vastaaja 22)</i>	Opettaja käytti valtaansa väärin, Ilkeä kommentointi	Oppilaiden epätasa-arvoinen kohtelu Epämotivoiva arviointi	Vallan väärinkäyttö Oppimisilmapiiri	PEDAGOGISEN RAKKAUDEN PUUTE ILMENE
<i>"muistaakseni yhteiskuntaopin opettajalle oli arvottu vastuu keskustella ihmisten tuttavaisuudentoiveista - ja urista. Noh, menin vastaanotolle, missä hän jututti muistaakseni kovin pinnallisesti ja päätyi suosittelemaan "jotain hoitoalaa"...haiskahti bulkkivastaukselta ja sukupuolittuneelta..." (Vastaaja 31)</i>	Pinnallinen kohtaaminen Kiinnostuksen puute näkyi Sukupuolittunut tulevaisuuskuva	Heikko oppilastuntemus ja opetus Välinpitämättömyys Opettajan arvot ja maailmankuva	Oppimisilmapiiri Vuorovaikutus Opettajapersoonallisuus ja arvomaailma	PEDAGOGISEN RAKKAUDEN PUUTE ILMENE
<i>"Täaalinen vaikutus oli kuvaamataidon opettajani tokaisulla: "Kyllä se sinä osait vielä nelosluokalla piirtää, mutta sille tasolle sitten jäitkin." En ole pyrkinyt kovasti visuaalisesti sittemmin itseäni ilmaisemaan." (Vastaaja 31)</i>	Mollaava kommentointi Epämotivoiva sanallinen palaute	Epämotivoiva arviointi Muuttumaton ajattelutapa	Oppimisilmapiiri	PEDAGOGISEN RAKKAUDEN PUUTE ILMENE
<i>"Mutta tapa, jolla hän ojensi poikia muuttui vähitellen aina vain ilkeämmäksi, poikien osaamista ja älykkyyttä kyseenalaistavaksi ("Sinusta ei voi tulla koskaan mitään", "Sinun taidoillasi ei koskaan voi</i>	Kyseenalaisti osaamista ja älykkyyttä Ilkeä kommentointi luokan edessä Loi pelkoa ja turvattomuutta	Kommentoinnin kohdistuminen henkilökohtaisiin ominaisuuksiin	Vallan väärinkäyttö Vuorovaikutus	PEDAGOGISEN RAKKAUDEN PUUTE ILMENE

<p><i>onnistua")... koko luokka odotti jännittyneenä ja pelokkaana, millä tavalla opettaja nyt sättii kahta poikaa...opettajan käytös oli minulle se elämäni momentum, jolloin aloin tajuta että maailma ei ole oikeudenmukainen, eikä tasa-arvoinen, eikä sitä myöskään ole aina ne aikuiset, joita pitää totella ja kunnioittaa." (Vastaaja 32)</i></p>	<p>Oppilaiden suosiminen Epäoikeudenmukainen , epäluotettava</p>	<p>Henkilökohtaisen mielipiteen näyttäminen Palaute ei kytköksissä tapahtumiin Julkinen nöyryyttäminen rankaisukeinona Turvattomuus Huono roolimalli</p>	<p>Kurinpidoillisten toimien ennakoimattomuus Oppimisilmapiiri Opettajapersoonallisuus ja arvomaailma</p>	
---	--	--	---	--

7.3